

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Bakalářská práce

Martina Venkrbcová

2007

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MANAGEMENTU

V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Bakalářská práce

Martina Venkrbcová

2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

pro akademický rok 2006/2007

- Název práce:** Evropská politika obrany a bezpečnosti versus NATO.
- Zadání práce:** Cílem práce je ukázat snahy Evropské unie o vlastní obrannou a bezpečnostní politiku v kontextu s politikou NATO.
- Jméno studenta:** Martina Venkrbcová
- Ročník:** 2.
- Obor:** MANAGEMENT
- Vedoucí práce:** Ing. Martin Musil
- Katedra:** Katedra managementu veřejného sektoru
- Termín zadání:** 23.6.2006
- Termín odevzdání:** Dle vyhlášky o průběhu státních závěrečných zkoušek v ak. roce 2006/2007

V Jindřichově Hradci 23.6.2006

Ing. Vladimír Příbyl

proděkan pro pedagogickou činnost

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI
KATEDRA MANAGEMENTU VEŘEJNÉHO SEKTORU

Evropská politika obrany a bezpečnosti
versus
NATO

Vypracoval:

Martina Venkrbcová

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Martin Musil

Třešť, duben 2007

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma
»Evropská politika obrany a bezpečnosti versus NATO«
jsem vypracovala samostatně.

Použitou literaturu a podkladové materiály
uvádím v příloženém seznamu literatury.

Třešť, duben 2007

---

podpis studenta

Anotace

Evropská politika obrany a bezpečnosti versus NATO

Cílem práce je ukázat snahy Evropské unie o vlastní obrannou a bezpečnostní politiku v kontextu s politikou NATO.

duben 2007

Poděkování

Za cenné rady, náměty a inspiraci

bych chtěl poděkovat

Ing. Martinu Musilovi,

z Vysoké školy ekonomické v Praze,

Fakulty managementu v Jindřichově Hradci.

Obsah

ÚVOD	1
1. EVROPSKÁ BEZPEČNOSTNÍ A OBRANNÁ POLITIKA.....	2
1.1 Smlouva o Evropské unii – Maastrichtská smlouva	3
1.2 II. pilíř EU-společná zahraniční a bezpečnostní politika.....	3
1.3 Amsterodamská smlouva	4
1.3.1 Petersbergské mise	5
1.4 Rozhodovací orgány EU v rámci SZBP	5
1.5 Nástroje SZPB.....	6
1.6 Vznik EBOP	7
1.7 EBOP po roce 1999	8
1.7.1 Kolínská deklarace	8
1.7.2 Summit EU v Helsinkách ve dnech 10. –11. prosince 1999.....	8
1.7.3 Summit v Santa Maria de Feira 19. –20. června 2000.....	9
1.7.4 Pět základních principů fungování EBOP podle J. Solany.....	10
1.7.5 Konference ministrů obrany členských států v Bruselu roku 2000	10
1.8 EBOP dnes a její vývoj do budoucna	10
1.8.1 Uskutečněné mise.....	12
1.9 Síly rychlé reakce	14
1.10 Bojové skupiny	14
1.11 Vojenská základna EU.....	16
1.12 EBOP a Česká republika.....	16
2. NATO	18
2.1 Vznik NATO.....	19
2.1.1 Severoatlantická smlouva.....	19
2.1.2 Členské státy.....	20

2.2	Rozhodování v rámci NATO.....	20
2.3	NATO dnes	22
2.3.1	Vývoj NATO.....	22
2.3.2	Transformace NATO.....	23
2.4	Partnerství pro mír	23
2.5	Síly rychlé reakce	25
2.6	NATO a Česká republika	26
3.	PRVNÍ VOJENSKÁ MISE EBOP PŘEJATÁ OD NATO – MISE CONCORDIA	29
4.	PROBLÉMY V TRANSATLANTICKÝCH VZTAZÍCH A SPOLUPRÁCE NATO (USA) A EBOP (EU)	31
4.1	Transatlantická vazba	32
4.2	Transatlantické vztahy po 11. září 2001.....	33
4.2.1	Krize v Iráku.....	33
4.2.2	Změny v zahraniční a bezpečnostní politice USA.....	33
4.3	Shrnutí vztahu NATO (USA) a EBOP (EU).....	34
4.3.1	Porovnání Evropské bezpečnostní strategie a Národní bezpečnostní strategie USA.....	34
4.3.2	Výzbroj, síly rychlé reakce a bojové skupiny.....	35
5.	VZTAHY NATO (USA), EBOP (EU) S RUSKEM.....	36
5.1	Utváření vztahu NATO – Rusko v 90. letech.....	36
5.1.1	Kosovská krize	37
5.2	Vztah NATO – Rusko po 11. září 2001	37
5.2.1	Protiraketová základna v České republice	38
5.3	Rusko – EU	39
5.4	Shrnutí vztahu NATO – Rusko a EU - Rusko	40
	ZÁVĚR	41

POUŽITÁ LITERATURA.....	42
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	46
SEZNAM TABULEK	47
SEZNAM PŘÍLOH	48

Úvod

Cílem bakalářské práce je ukázat snahy Evropské unie o vlastní obrannou a bezpečnostní politiku v kontextu s politikou NATO. Toto jsem se snažila postihnout metodou porovnání.

Nastínila jsem, jak nejprve vznikala Společná zahraniční a bezpečnostní politika a z ní se poté vyčlenila Evropská bezpečnostní a obranná politika. Prosazování samotné evropské obrany a bezpečnosti není z historického hlediska příliš jednoduché, neboť téměř monopolní postavení NATO lze jen stěží omezit a ohrozit. Při vytváření nové evropské identity však nesmí být NATO úplně opomenuto, neboť Evropa ještě nemá takové zkušenosti a hlavně vybavení, které je potřeba k řešení různých problémů. Poukázala jsem jak probíhaly první mise EBOP a jaké přínosy měly pro samotnou Evropskou unii.

V další části práce jsem přiblížila vznik a vývoj NATO, v době jeho největší slávy a poté i v době, kdy se toto jeho jedinečné postavení počátkem 90. let otřásalo v základech a NATO bylo a stále je nuceno hledat svoji novou identitu. Hledání nové identity s sebou přináší transformaci Severoatlantické aliance, která se snaží čelit hrozbám 21. století se stejnou vervou jako tomu bylo v uplynulých 50. letech.

Do mé bakalářské práce jsem zahrnula a blíže popsala i první operaci EBOP, která nesla název Concordia a měla pro EU obrovský historický význam. Navíc tato mise prokázala schopnost spolupráce mezi NATO a EU, která se i v dalších letech stále vyvíjí.

V další části práce je popsána snaha o spolupráci NATO s EBOP, na pozadí vztahů USA a EU. Nejde vždy jen o spolupráci, ale také zde vznikají častá nedorozumění a konflikty. EBOP i NATO se snaží navzájem předhánět ve svých dovednostech, ale i navzájem doplňovat, když je to potřeba. Je to vztah dvou organizací, které se k sobě chovají sestersky, či jako dva největší nepřátelé.

A v poslední řadě jsem přiblížila vztahy NATO a EU s jejich dlouhověkým rivalem, a to s Ruskem. Popsala jsem jak se vyvíjeli po konci studené války, jaké byly v průběhu různých krizí a jaké jsou dnes.

V obou hlavních kapitolách je také popsán vztah České republiky, jak k NATO, tak k Evropské unii (EBOP).

1. Evropská bezpečnostní a obranná politika

[1, 2, 4, 12, 16]

Obrázek 1: Znak EU

Zdroj: www.europeum.org

Počátek Evropské bezpečnostní politiky je možné sledovat již od 50. let 20. století. Již tehdy bylo jasné, že Evropa musí vytvořit společné nástroje pro zvládnání krizových situací, které mohou mít závažný dopad na bezpečnost, ale i na společné hodnoty celého evropského kontinentu. Za důležitý mezník, který znovu otevřel debatu o společné bezpečnostní a obranné politice Evropy, je považován rozpad blokového uspořádání mezinárodních vztahů a s tím spojená mocenská decentralizace z počátku 90. let. Evropa tehdy projevila ochotu stát se významnější na globální scéně, což vyžadovalo přehodnotit zodpovědnost za své vlastní bezpečí a částečně se tím vzdát svého ochránce, Severoatlantické aliance, respektive Spojených států amerických. Nové geopolitické prostředí postavilo před členy západní bezpečnostní komunity naléhavou potřebu transformace bezpečnostních organizací. Evropská bezpečnost do této doby sestávala ze čtyř vzájemně propojených komponentů: Severoatlantická aliance (NATO), Západoevropská unie (ZEU), Evropská unie (EU) a Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE). Důležitý otazník visel nad tím, zda se Evropským společenstvím podaří adaptace na nové bezpečnostní prostředí, které s sebou bezesporu přineslo řadu hrozeb a rizik.

Smyslem Evropské bezpečnostní a obranné politiky (European security and defence identity) je posílení role EU při ochraně míru a posilování mezinárodní bezpečnosti a také snaha o včasnou reakci na nové bezpečnostní potřeby po konci studené války.

„EBOP se dá charakterizovat jako snaha o to, aby se Evropa vymanila z dědictví studené války a mohla díky adekvátním vojenským prostředkům (jejichž operability nedosáhne jinak než vzájemnou spoluprací a specializací jednotlivých armád členských států) zasáhnout proti válečným konfliktům a krizím na kontinentě nebo v jiných oblastech, které jsou všeobecně považovány za „spadající pod egidu“ Evropanů (např. Afrika).“ [16]

EBOP má umožňovat realizaci různých akcí EU bez pomoci NATO nebo Spojených států amerických. Jednotlivé akce má EBOP (EU) vykonávat v souladu se svými hodnotami a principy, na základě stimulace vedlejšího, avšak důležitého, smyslu EBOP, kterým je apelování na jednotlivé státy EU, aby více dbaly na svou obranu a tím se zbavily závislosti na USA.

1.1 Smlouva o Evropské unii – Maastrichtská smlouva^[1, 2]

Mezivládní konference členských států Evropských společenství, svolaná v roce 1989, se shodla v prosinci 1991 na uzavření Smlouvy o Evropské unii. Tato Smlouva byla podepsána v holandském Maastrichtu dne 7. února 1992 a vstoupila v platnost po ratifikaci všemi členskými státy dne 1. listopadu 1993. Smlouva o EU představuje významný pokrok k politickému sjednocování členských států. Vytvořila Evropskou unii jako strukturu navazující na již existující Evropská společenství, která byla doplněna o politickou spolupráci v oblasti zahraniční a vnitřní politiky, byly tak vytvořeny unikátní struktury v mezinárodních vztazích. Smlouva o EU tvoří právní základ a rámec pro strukturu založenou na třech pilířích.

„I. pilíř – tři Evropská společenství – Evropské společenství uhlí a oceli, Evropské hospodářské společenství a Evropské společenství pro atomovou energii

II. pilíř – společná zahraniční a bezpečnostní politiku

III. pilíř – spolupráce v oblastech justice a vnitřních věcí „ [2]

Je nutné podotknout, že tato smlouva odráží všeobecný kompromis všech zúčastněných stran a nevytváří dostatečně vhodné podmínky pro realizaci velkolepého evropského snu o evropské bezpečnostní a obranné politice.

1.2 II. pilíř EU-společná zahraniční a bezpečnostní politika^[1, 2]

Vznik tohoto pilíře nepřímo souvisí se sjednocením Německa a kompromisem mezi hlavními motory evropské integrace – Německem a Francií.

„Cíle SZBP EU (Hlava V. Maastrichtské smlouvy):

- *zabezpečit společné hodnoty, základní zájmy a nezávislost Unie*

- *posilovat bezpečnost Unie a jejích členských států ve všech směrech*
- *chránit mír a posilovat mezinárodní bezpečnost v souladu s principy Charty OSN, Závěrečným aktem KBSE a Pařížskou chartou pro novou Evropu*
- *podporovat mezinárodní spolupráci*
- *rozvíjet a upevňovat demokracii a právní stát a respektování lidských práv a základních svobod*

Formy realizace:

- *vzájemné informování a konzultace o jakékoliv záležitosti obecného zájmu*
- *definovat společná stanoviska (postoje)*
- *koordinovat součinnost v mezinárodních organizacích a na mezinárodních konferencích*
- *společný postup a společná opatření“ [1]*

Smlouva o EU zároveň stanovila, že Společná zahraniční a bezpečnostní politika bude zahrnovat všechny otázky, které mají vztah k bezpečnosti Unie, včetně eventuálního formulování společné obranné politiky. Dohoda o SZBP umožnila, aby EU vystupovala na mezinárodní scéně jedním hlasem a vyjadřovala svou pozici k závažným otázkám mezinárodních vztahů, k ozbrojeným konfliktům, lidským právům a dalším aktuálním otázkám.

1.3 Amsterodamská smlouva ^[1, 2, 22]

Maastrichtská smlouva se ukázala jako výrazný krok vpřed, ale stala se nedostačující. Projevovala se potřeba větší operativnosti a pružnosti i nových nástrojů.

Amsterodamská smlouva byla podepsána dne 2. října 1997 a vstoupila v platnost dne 1. května 1999. Tato smlouva posílila akceschopnost EU zavedením nových nástrojů a účinnějších rozhodovacích postupů. O společných strategiích rozhoduje Evropská rada na základě konsensu v oblastech, kde mají členské země důležité společné zájmy. Základním pravidlem pro rozhodování o otázkách SZBP zůstala i nadále jednomyslnost. Členské státy však mohou uplatnit tzv. „konstruktivní neúčast“¹.

Za velmi důležité, co přinesla Amsterodamská smlouva, se považuje začlenění tzv. Petersbergských misí (úkolů) mezi akce, které spadají pod SZBP.

---

¹ Konstruktivní neúčast – jde o neúčast, která neblokuje přijetí rozhodnutí ostatními členy Unie.

1.3.1 Petersbergské mise

- „humanitární a záchranné akce (*rescue missions*)
- mise na udržování míru (*peacekeeping mission*)
- mise bojových jednotek na zvládnání krizí (*crisis management*)
- vynucování míru (*peacemaking mission*), [22]

1.4 Rozhodovací orgány EU v rámci SZBP [1, 35, 38]

Evropská rada

European Council je nejvyšší orgán EU, který je tvořen hlavami států a vlád členských zemí a předsedou Evropské komise. Vymezuje zásady dalšího rozvoje SZBP a EBOP.

Rada Evropské unie

Council of the EU pracuje v devíti formacích. Mění se podle tématu zasedání. Otázky SZPB a EBOP se projednávají na Radě pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy (General Affairs and External Relations Council). Tuto radu tvoří ministři zahraničí, kteří se scházejí každý měsíc. Rozhodnutí jsou přijímána jednomyslně až na výjimku u společných postojů a společných akcí, kdy stačí jen kvalifikovaná většina.

Politický a bezpečnostní výbor

Political and Security Committee je stálý výbor pozorující mezinárodní situaci a poskytující Radě svá stanoviska a příspěvky k definování společné politiky. Pokud Rada přijme rozhodnutí, výbor dohlíží na jeho realizaci. Pod vedením Rady EU vykonává politické řízení a strategické vedení operací krizového řízení EU a stanovuje politický rámec pro rozvoje vojenských schopností. Schází se dvakrát týdně.

Vojenský výbor

EU Military Committee je nejvyšším vojenským orgánem v rámci Rady EU a poradním orgánem pro vojenské záležitosti projednávané Politickým a bezpečnostním výborem. Je složen z náčelníků generálních štábů ozbrojených sil členských států EU, které reprezentují jejich zástupci.

Výbor pro civilní aspekty krizového řízení

Committee for Civilian Aspects of Crisis Management je poradním orgánem pro civilní aspekty řešení krizí. Zajišťuje vytváření nevojenských jednotek k řešení krizí a konfliktů (např. policejní jednotky, záchranáři, justiční kapacita).

Generální tajemník Rady a Vysoký představitel pro Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku

Secretary-General/High Representative for the Common Foreign and Security Policy zajišťuje politickou viditelnost a jednotný hlas Evropské unie v oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Jeho úkolem je přispívat k formulování, přípravě a provádění rozhodnutí a vést jménem Rady Evropské unie politický dialog se třetími stranami. V současnosti funkci zastává Javier Solana.

Evropská komise

Zajišťuje souhru zahraniční politiky s vnějšími ekonomickými vztahy a rozvojevou a humanitární pomocí. Předkládá Radě své návrhy a doporučení. Spravuje rozpočet SZBP.

Evropský parlament

Jeho pravomoci definovány v základních smlouvách. Předkládá dotazy a dává doporučení Radě. Každý rok probíhá rozprava o stavu SZBP.

1.5 Nástroje SZPB ^[1, 34, 38]

Společné strategie

Určuje cíle, zdroje a metody jejich dosažení. Schváleny Evropskou radou, která odpovídá za jejich plnění.

Společné postoje

Přijímá je Rada EU ve vztahu k třetím zemím nebo k aktuálním problémům. Všechny členské státy jsou povinny zajistit lad jejich politiky s se společnými postoji.

Společné akce

Každá nová akce přináší nové konkrétní opatření. Mají právní důsledky a vyžadují legislativní opatření v členských státech.

Mezinárodní dohody

Sjednává předsednická země společně s generálním tajemníkem a Evropskou komisí a jsou uzavírány jménem Rady.

Deklarace (prohlášení)

Přijímá Evropská rada, Rada EU nebo předsednická země. Je v nich většinou stanovisko EU, požadavek či očekávání vůči třetí straně nebo mezinárodní organizaci.

1.6 Vznik EBOP [1, 2, 4, 22]

Po vstupu Amsterodamské smlouvy v platnost byla přijata řada závažných opatření ve druhém pilíři EU, která vedou k vytváření Evropské bezpečnostní a obranné politiky. Členské státy EU se rozhodly výrazně pokročit v této oblasti pod vlivem mezinárodních událostí, a zejména s ohledem na zkušenosti, které získaly v souvislosti s tzv. kosovskou krizí v letech 1998 a 1999, kdy se ukázaly vážné slabiny a nedostatky bezpečnostní a obranné politiky jako EU, tak i ZEU.

Významný podnět k vytváření EBOP dali francouzský prezident J. Chirac a ministerský předseda Velké Británie A. Blair na svém setkání v Saint-Malo v prosinci 1998. V dosavadní britské politice šlo o zásadní změnu v padesátiletém důrazu na monopolní roli NATO v bezpečnostní oblasti. „Sblížení“ Paříže a Londýna bylo pro EBOP něco naprosto nového. Obrat Velké Británie souvisel se změnou strategického uvažování o roli NATO v Evropě, a proto začala Velká Británie podporovat nový typ spolupráce NATO a EU. Cílem mělo být racionální uspořádání dělby práce při zajišťování bezpečnosti Evropy. Podle A. Blaira by mělo EBOP být chápáno jako doplněk k Alianci.

Přístup jednotlivých oficiálních amerických činitelů k počátkům budování EBOP nebyl jednoznačný. Shodoval se však v tom, že rozhodující pro efektivní EBOP není budování nových institucí, ale zvýšení vojenských kapacit a schopností. „*Oficiální pozici Clintonovy administrativy vyjádřila pregnantně už koncem roku 1998 státní tajemnice M. Albright svými slavnými „třemi D“:*

- *decoupling – žádné rozpojení bezpečnosti EU od NATO*
- *double – žádné dublování kapacit NATO*
- *discrimination – žádná diskriminace členů NATO, kteří ještě nejsou členy EU“ [1]*

V roce 1999 upřesnil negativně vymezené americké stanovisko k EBOP v pozitivnějším smyslu generální tajemník NATO G. Robertson, a to vyhlášením „třech I“:

- „*improvement* – základem EBOP by mělo být zlepšení schopností evropské obrany
- *inclusiveness* – zapojení všech spojenců
- *indivisibility* – nedělitelnost transatlantické bezpečnosti, založené na společných hodnotách“ [1]

1.7 EBOP po roce 1999 [1, 2, 4, 7, 23]

1.7.1 Kolínská deklarace

V červnu 1999 v Kolíně se Evropská rada usnesla, že EU musí mít kapacitu pro autonomní akci, věrohodné vojenské síly a prostředky k rozhodnutí o jejich použití pro řešení mezinárodních krizí v případech, kdy se na řešení nepodílí NATO. Deklarace připomenula, že členské státy si za všech okolností ponechají právo rozhodnout, zda a kdy budou nasazeny jejich národní ozbrojené síly a také, zda operaci povede s využitím sil NATO či bez využití jejich sil.

Součástí textu, který vznikl na konferenci v Kolíně, bylo rozčlenění alternativ možných operací na:

- operace vedené se souhlasem a podporou NATO
- operace bez NATO, kde budou použity mnohonárodnostní síly a prostředky poskytnuté členskými státy EU.

Ve této souvislosti dokument zdůraznil, že státy si ve všech případech ponechávají právo rozhodnout, zda své vojenské síly poskytnou. Dále je nutné zajistit, aby se mohly na všech společných operacích plně a rovnoprávně podílet všechny členské země EU, bez ohledu na příslušnost k NATO či ZEU.

1.7.2 Summit EU v Helsinkách ve dnech 10. –11. prosince 1999

Sehrál mimořádně důležitou roli ve vývoji EBOP. Byl zde zformulován tzv. Evropský základní cíl (European Headline goal):

- členské státy Unie musí být schopny na bázi dobrovolné spolupráce nasadit k roku 2003 během 60 dní a udržovat aspoň po dobu jednoho roku vojenské síly o počtu 50 až 60 tisíc osob schopných plnit v plném rozsahu tzv.

Petersbergské úkoly pod vedením EU, jednotky mají být schopné zasáhnout od vzdálenosti 4000 km

- budou vytvořeny nové politické a vojenské orgány v rámci Rady, které zajistí politické vedení a strategické řízení operací vedených EU
- budou vypracovány modalities pro konzultace, spolupráci a transparentnost mezi EU a NATO
- budou definovány příslušné způsoby, které umožní členům NATO, jež nejsou členy EU a jiným zainteresovaným státům, při zachování samostatného rozhodování Unie, přispívat EU při zvládání krizí pod jejím jménem
- bude vytvořen mechanismus pro zvládání krizí nevojenského charakteru, který bude koordinovat a zefektivní různé civilní prostředky a zdroje, kterými disponují členské státy.

Bylo zde zdůrazněno, že cílem není vytvoření evropské armády a bylo odmítnuto vytváření paralelních vojenských jednotek a struktur s NATO.

1.7.3 Summit v Santa Maria de Feira 19. –20. června 2000

Na základě Helsinského summitu byl vytvořen Výbor pro civilní zvládání krizí. Na tomto summitu byl schválen předběžný návrh konkrétních cílů civilního zvládání krizí, který počítal s tím, že EU do roku 2003 vybuduje policejní síly rychlé reakce pro mezinárodní mise v počtu 5000 policistů, 100 z nich by mělo být schopno nasazení do 30 dnů v celé škále spektra operací od prevence konfliktů až po specifické potřeby různých fází operací na vynucení míru.

V létě roku 2000 byly schváleny a ustanoveny čtyři společné pracovní skupiny EU a NATO k jednotlivým otázkám vzájemné spolupráce:

- k ochraně utajovaných skutečností
- k problematice Berlín plus (tj. adaptace obranného plánování NATO pro potřeby EU a přístup EU k plánovacím kapacitám NATO spolu s identifikací prostředků a využití velitelských struktur NATO pro operace EU a přizpůsobení obranného plánování Aliance pro potřeby operací evropských sil)
- ke zlepšení obraných schopností
- k navázání stálých pracovních vztahů EU-NATO

1.7.4 Pět základních principů fungování EBOP podle J. Solany

- „*princip dobrovolnosti*
- *princip upřednostňování národních ozbrojených sil*
- *důraz na kapacitu*
- *princip otevřenosti a transparentnosti*
- *princip spolupráce s NATO*“ [1]

1.7.5 Konference ministrů obrany členských států v Bruselu roku 2000

Na této konferenci oznámily jednotlivé státy konkrétní počty osob, které vyšlou do jednotek určených pro mise EU k zachování míru, či mise humanitárního charakteru. Čtrnáct států Unie (Dánsko má výjimku) nabídlo téměř 67 tisíc osob (ČR nabídlo 1000 mužů).

1.8 EBOP dnes a její vývoj do budoucna [1, 9, 11, 16, 20, 22, 38]

Při zakládání projektu EBOP byl velmi důležitý jeho pozdější vývin. Téměř vše záleželo na tom, jakým směrem se bude EBOP ubírat, zda zůstane v limitovaných obrysech, což by odpovídalo zájmu Velké Británie či USA, nebo zda se stane skutečnou autonomní evropskou obrannou politikou, která bude nezávislá na NATO a USA. Dnes je zřejmé, že v souvislosti s projektem EBOP nejde jen o pouhou „dělbu práce“ mezi NATO a EBOP, ale spíše o vztah EU a USA. EU při budování EBOP napomáhá i fakt, že její SZBP se těší větší důvěře než politika USA.

Velkým problémem uvnitř EU je, že jsou státy, většinou v klíčových otázkách, nejednotné. Neshodnou se na tom, jaký postoj zaujmout vůči problémům jako jsou bývalý Sovětský svaz, Blízký nebo Dálný východ. Nemohou se však dohodnout ani na tom, jaký charakter by měla mít transatlantická vazba, jakou roli by mělo hrát NATO v jejich bezpečnosti a kam by samotná SZBP včetně EBOP měla směřovat. Příkladem může být nejednotnost v postoji vůči irácké krizi. Dalším problémem může do budoucna být neochota vydávat více prostředků na obranu. Tato neochota však staví Evropu do opět podřízeného stavu vůči USA a hlavně narušuje transatlantické vztahy.

Potřeba skutečně autonomní evropské bezpečnostní a obranné politiky souvisí s problematiku budoucností NATO, které dosud působilo jako hlavní pilíř evropské obrany. Díky nevyjasněné budoucnosti NATO se dnešní podoba EBOP, komplementární

s NATO jeví jako neudržitelná. Protože Evropa může provádět jen takové operace, na které svými kapacitami stačí a také ty, kde se nechtějí intervenovat USA či jejich spojenci z „koalice ochotných“.

Zmizením komunistické hrozby a vznikem hrozeb nových, které se ukázaly jako teroristické útoky, se také změnilo chápání obranné a bezpečnostní politiky. Tato politika je mnohem více komplexnější a zahrnuje velkou škálu vojenských i nevojenských prostředků. Tato skutečnost přispívá k větší podpoře existence EBOP, kdy je EU chápána nejen jako civilní ale i jako vojenská velmoc s univerzální bezpečnostní strukturou. Díky tomuto chápání je zpochybňováno postavení NATO, které se pyšní tím, že je výhradně vojenskou organizací.

Fungování EBOP má řadu praktických omezení, která pramení z nevyjasněných vztahů mezi institucemi EU, nebo z rotace předsednictví EU a změnami předsednických cílů. Jasně prezentaci EBOP nepomáhá ani pilířová konstrukce EU, která uměle rozděluje problematiku bezpečnosti a obrany mezi všechny pilíře EU. Na efektivnost akcí EBOP mají bezesporu vliv principy demokratičnosti a transparentnosti, které stály u samotného zrodu celého projektu evropského sjednocování. Narušení těchto principů může vést k negativním ohlasům a reakcím mezi občany zemí EU, ale naopak tyto principy podlamují potřebnou rychlost a efektivitu rozhodování a také snižují možnost utajování, které je při vojenských operacích životně důležité. Je nutné, aby EBOP byla projektem celé EU, nikoliv pouze projekcí zájmů několika států.

Další vývoj EBOP je neodhadnutelný, ale měl by být ve velkém souladu s vývojem transatlantických vztahů a transatlantické bezpečnostní vazby. Úspěšný rozvoj EBOP může pomoci překonat jakousi propast mezi Evropou a USA, která je dána rozdíly v jejich vojenské vybavenosti. Existence EBOP do budoucna je velice důležitá i když také problematická a to vzhledem k transatlantickým vztahům. EBOP by se měla snažit o zachování transatlantické vazby, protože její význam pro celé západní společenství je nezpochybnitelný. Pro další rozvoje EBOP jsou nepostradatelné postoje a postupy klíčových zemí EU, hlavně Velké Británie, Francie a Německa, a USA.

Podle Lukáše Pachtý si můžeme představit tři možné vývoje EBOP.

„1. „Minimalistická varianta“ – EBOP se bude nadále rozvíjet v rámci svých současných obrysů. EBOP bude nadále autonomním projektem států EU nenarušujícím roli a význam NATO (respekt k „třem D“, princip „dělby práce“ s NATO) a s poměrně omezenými cíli (Petersbergské cíle), které se navíc budou realizovat pouze tam, kde není prostor pro NATO. Tento scénář odpovídá představám USA, Velké Británie (pod vedením

Labour Party) a mnohým dalším zemím EU (krom těch, které jsou zmíněny u scénáře číslo 2).

2. EBOP jako hlavní pilíř evropské obrany – Státy Evropské unie budou schopny dosáhnout autonomní evropské obranné politiky, která učiní organizaci NATO politicky zcela nadbytečnou, protože atlantická aliance se bude nadále točit kolem osy EU–USA. Tento scénář plně odpovídá zájmům Francie, Německa (ovšem především představám současné spolkové vlády), Belgie, Řecka, Lucemburska.

3. Obranná unie tvrdého jádra – EBOP se bude rozvíjet v současných limitovaných obrysech (scénář 1), ale některé státy budou usilovat o větší integraci v oblasti obrany – rozumí se o obrannou unii – a budou tak činit v rámci avantgardního tvrdého jádra (v případě nutnosti i mimo struktury EU). Tento scénář odpovídá především zájmům Francie.“
[16]

Cílem EBOP do budoucna není vytvořit z Evropy vojensko-politickou organizaci, která bude tvrdě konkurovat USA, ale spíše zpevnit transatlantické vztahy tím, že na sebe Evropa převezme část vojenské zodpovědnosti a tím se pomalu začne vyrovnávat propast mezi břehy Atlantiku.

EBOP jako taková nebude narušovat transatlantickou politiku jen tehdy, když ponese ideje všech členských států a nejen těch největších.

1.8.1 Uskutečněné mise

V rámci EBOP bylo uskutečněno již několik civilních a policejních misí, vojenské mise na podporu míru byly uskutečněny zatím čtyři. První misí byla níže popsaná Concordia v Makedonii, následovala mise Artemis v Demokratické republice Kongo, mise Althea v Bosně a Hercegovině, která byla zatím nejpočetnější. V nejnovější misi se EU vrátila do Demokratické republiky Kongo, aby pomohla zabezpečit hladký průběh voleb. V Kongu došlo ke spolupráci s OSN.

Operace Artemis

V historii druhá operace EBOP byla realizována na území Demokratické republiky Kongo. Byly nasazeny síly v oblasti, která byla dlouhodobě postižena konfliktem a napětím mezi dvěma znepřátelenými etniky. V tomto místě byla realizována mise OSN. Rada bezpečnosti OSN schválila pro tuto misi mandát rezolucí č. 1484. „*Cílem operace Artemis v souladu s mandátem RB OSN bylo:*

- *stabilizovat bezpečnostní situaci a zlepšit humanitární situaci v Bunii*

- *zajistit obranu letišť, dvou místních uprchlických táborů a utečenců*
- *spolupodílet se společně s IEMF na zajištění bezpečnosti civilní populace, personálu OSN a pracovníků humanitárních organizací v městě.*“ [39]

Tato mise je typickým příkladem toho, kdy neměly zájem NATO ani USA a tak se mise ujala EU, protože většina jejích členských zemí je v této oblasti silně zainteresována. Na rozdíl od předcházející mise Concordia, kde plánovací kapacity poskytovalo NATO, zde operaci zajišťovaly nové orgány EU a to Politický a bezpečnostní výbor a vojenský štáb. Operaci řídila Francie, která poskytla 850 vojáků z 1800 potřebných. Zúčastnili se vojáci z evropských i mimoevropských zemí. Tato operaci byly první mise mimo teritorium Evropy a trvala pouze 50 dnů. Z humanitárního hlediska byla bezesporu úspěchem, ale z pohledu kapacit EBOP již tolik ne. Znovu se ukázaly slabiny nově se vytvářející EBOP. Tato vojenská mise byla nahrazeny misí výcvikově-policejní, která nesla název EU - EUPOL „Kinshasa“.

Mise Althea

Zahájení operace Althea souvisela s dosaženými výsledky summitu NATO v Istanbulu v roce 2004. Tato operace byla již druhá v pořadí, která byl podpořena rezolucemi Rady bezpečnosti OSN. Pro realizaci mise byly využity mechanismy „Berlín plus“, které upravovali spolupráci mezi EU a NATO. EU zahájila operaci s počtem 7 000 vojáků za účasti 33 zemí, z toho 22 je členů EU. Největší podíl na složení kontingentu má Německo, a to 1 100. Mise je zajímavá také tím, že se jí účastní neutrální země. Mise Althea je vojensko – civilní misí. Operace je zaměřena na podporu místních orgánů a mezinárodních společenství v boji proti všem. Mise stále probíhá a její budoucnost závisí na postupném naplňování jejich politických a vojenských cílů.

Na misi se také podílely složky Armády České republiky. Český kontingent postupně mění své složení i počet. Na velitelstvích EUFOR v Sarajevu funguje skupina důstojníků, kteří se podílí na přípravě a plánování aktivit EUFOR. Na základně Eagle Base v Tulze sídlí strážní jednotka, která je složená z příslušníků ozbrojených sil ČR a Rakouska, která zodpovídá za ostrahu základny Velitelství mnohonárodních sil – sever. V roce 2005 byla nasazena vrtulníková jednotka s týmem lékařů. V současné době je český kontingent tvořen 65 příslušníky, kteří jsou pod rakouským velením.

European Union Police Mission má za úkol pomoc místním orgánům při vytváření vlastních policejních sil, dále při plánování a financování policejních složek a podporuje je v boji proti organizovanému zločinu a korupci. Je civilní misí, která nevyužívá prostředků a kapacit NATO. Mise zahrnuje 500 policistů a policistek. Mise se zúčastnilo 5 policistů z České republiky.

1.9 Síly rychlé reakce ^[1, 11]

Rapid reaction forces nepředstavují integrované jednotky, ale jen kapacity dávané k dispozici jednotlivými zeměmi k případnému využití Unií. Nevzniká tím žádný nový vojenský potenciál ani nové jednotky. Často se spekuluje nad kvalitou takto vytvořených sil. Důvody jsou prosté a je jich několik. Prvním můžou být pochybnosti o komunikaci mezi jednotkami různých členských zemí, druhým ten, že jednotky rychlé reakce nejsou Evropské unii k dispozici a priori, neboť konečné rozhodnutí o jejich nasazení při každé akci náleží vládě příslušného členského státu. A třetím, dle mého názoru nejvážnějším, je, že jednotky tvořící evropské síly rychlé reakce jsou zároveň předurčeny pro potřeby NATO. Toto by mohlo v případě rozdílných požadavků plánovačů NATO a EU vyvolat vážné problémy.

1.10 Bojové skupiny ^[1, 36, 37, 38]

V květnu 2004 schválen Headline Goal 2010, který obsahuje i vznik Battle groups (bojových skupin). Dne 14. června 2004 byl schválen koncept bojových skupin a 1. ledna 2005 byly vyčleněny první britské bojové jednotky. Jedná se o obdobu Sil rychlé reakce NATO a navazuje na neúspěšný koncept Sil rychlé reakce EU.

Battle groups je vojensky efektivní, spolehlivý a soudržný soubor sil, který je schopen jak samostatných operací, tak i úlohy vstupních sil v počáteční fázi větší operace. BG je složené uskupení na úrovni praporu, které činí kolem 1 500 vojáků v poli, včetně sil bojové podpory a sil zabezpečení služeb v boji. Prapor je složen z velitelství a štábu, 3 rot, průzkumu a logistického zabezpečení. Síly bojové podpory se skládají z palebné podpory, ženijní jednotky, PVO, průzkumu, komunikační a informační podpory, OPZHN. Poslední složka, a to síly zabezpečení služeb v boji, jsou složeny z lékařské podpory, civilně – vojenské spolupráce a vojenské policie. K dalším schopnostem BG nepochybně patří vzdušná a námořní strategická přeprava, logistika na vyšších stupních velení a řízení a

ostatní síly speciálního určení. Podrobná struktura bojové jednotky může někdy být upravena podle operace, do které jsou bojové skupiny nasazeny. Bojové jednotky jsou založeny na mezinárodních základech, ale vyloučena není ani jednonárodní jednotka. BG jsou podřízeny operačnímu velitelství EU. V jednotlivých operacích zastávají celé spektrum Petersbergských misí. Jsou nasazovány všude v krizových oblastech EU. Jsou rozmístitelné do 10 dnů od rozhodnutí Rady EU o jejich nasazení v dané operaci. BG mají schopnost působit v dané oblasti 30 dnů, nebo po prodloužení až 120 dnů, ale s doplněním. Tyto jednotky jsou globálně nasaditelné do 15 000 km od Bruselu s výjimkou arktického prostředí. Jednotky by měli být schopny přizpůsobit se jakémukoliv úkolu v rámci odsouhlasených misí.

Vzájemné vztahy bojových sil a sil rychlé reakce je založen na principu jedné sady sil a jedné sady zdrojů. Důležitá je vzájemná komplementarita sil a jasné odsouzení jakékoliv duplikace sil.

Česká republika se také zapojí do vytváření bojových skupin a to ve dvou fázích. První bude společné česko – slovenské bojové uskupení, které bylo deklarováno v listopadu roku 2005 a bylo podepsáno Společné komuniké ministrů obrany ČR a SR. V roli vedoucí země se představí ČR a v pohotovosti by uskupení mělo být od 2. poloviny roku 2009. Druhé vytvořené bojové uskupení bude německo – rakousko – české, deklarováno bylo již v listopadu roku 2004, ale realizace byla přesunuta až po roce 2010.

Tabulka 1: Battle groups

Semestr	Přispívající členské státy a třetí státy
2006 – 1	Itálie, Španělsko, Portugalsko, Řecko
2006 – 2	Francie, SRN, Belgie
2007 – 1	Francie, Belgie
2007 – 1	SRN, Nizozemí, Finsko
2007 – 2	Itálie, Maďarsko, Slovinsko
2007 – 2	Řecko, Bulharsko, Rumunsko, Kypr
2008 – 1	Švédsko, Norsko, Estonsko, Finsko
2008 – 1	Španělsko, Francie, SRN
2008 – 2	SRN, Francie, Španělsko, Belgie, Lucembursko
2008 – 2	Velká Británie
2009 – 1	Itálie, Španělsko, Portugalsko, Řecko
2009 – 1	TBD
2009 – 2	Česká republika, Slovenská republika
2009 – 2	Belgie Francie
2010 – 1	Polsko, SRN, Lotyšsko, Litva, Slovenská republika
2010 – 1	Velká Británie, Nizozemí
2010 – 2	Itálie, Rumunsko, Turecko

Zdroj: www.eurobb.cz/CZ/aktualne-v-cesku/Prezentace_EU_BG.swf

1.11 Vojenská základna EU ^[1, 2]

Vojenská základna Evropské unie je tvořena základnami jednotlivých členských států. Na první plánovací konferenci EU jednotlivé členské státy deklarovaly své národní příspěvky. Tyto jednotky mají být schopné dosáhnout až do vzdálenosti 4000 km od domovských zemí a působit tam alespoň po dobu jednoho roku.

Německo – 13 500 mužů, 90 letadel

Velká Británie – 12 500 mužů, 70 letadel

Francie – 12 000 mužů, 70 letadel

Itálie – 12 000 mužů, 50 letadel

Španělsko a Nizozemí – kolem 6 000 mužů

Řecko – 4 000 mužů

Rakousko a Finsko – 2 000 mužů

Švédsko – 1 500 mužů

Irsko a Belgie – 1 000 mužů

Lucembursko – 100 mužů

Dánsko – osvobozeno

Zbývající státy přispěly v rozsahu 1 000 – 2 000 mužů

1.12 EBOP a Česká republika ^[1, 3, 19]

Česká republika se stala členem Evropské unie dne 1. května 2004.

Do vytváření nové bezpečnosti Evropy zasáhla i Česká republika, tehdy ještě jako Československá federativní republika. Tehdejší ministr zahraničí Jiří Dienstbier pronesl dne 6. dubna 1990 na schůzce velvyslanců KBSE v Praze memorandum s návrhem na vytvoření nezávislé Evropské bezpečnostní komise. Tato komise měla působit bez ohledu na situaci mezi NATO a Varšavskou smlouvou. Československo po jistou dobu dokonce prosazovalo zrušení obou jmenovaných organizací a za jejich nástupce považovalo KBSE.

Česká republika se podílela a podílí na uskutečňování SZBP tím, že se připojuje k deklaracím, demarším, společným postojům a společným akcím EU. ČR podpořila rozvoj EBOP jako nástroje, který zvyšuje význam SZPB EU. Jako člen NATO se vyslovila pro těsnou vazbu mezi EBOP a NATO včetně rychlého navazování spolupráce v rámci k tomu ustanovených pracovních skupin. Podpořila návrh na vytvoření společných vojenských sil

EU a je ochotna začlenit prapor rychlého nasazení, vrtulníkovou a chemickou jednotku a polní nemocnici o síle 1 000 mužů.

Priority ČR v rámci SZBP vycházejí z postavení ČR jako menšího státu se specifickou historickou skutečností. ČR se v rámci SZBP soustředí na podporu dalšího rozšiřování a spolupráci s dalšími zeměmi jihovýchodní a východní Evropy a Blízkého Východu. Podporuje vytváření opatření proti zbraním hromadného ničení a demokracii a ochranu lidských práv. Podpora demokracie a lidských práv se zabývá podporou transformace v zemích, kde jsou u moci totalitní režimy.

ČR se účastnila již několika misí pod hlavičkou EBOP. Čeští vojáci se účastnili mise Concordia v Makedonii a Althea v Bosně a Hercegovině. Čeští policisté se účastnili například mise Proxima v Makedonii a EUPM v Bosně a Hercegovině.

Česká republika se od vstupu do Evropské unie snaží najít rovnováhu mezi svým evropským a atlantickým rozměrem bezpečnostní politiky. Všechny vlády ČR považují za prioritního ochránce bezpečnosti NATO. ČR sleduje to, aby vytváření EBOP nepoškodilo transatlantickou vazbu. ČR podporuje vytváření obranných složek jak EU tak NATO, ale chce, aby EU vytvářelo své složky v úzké součinnosti s NATO, aby si organizace nekonkurovali a nezdvojovali své schopnosti. Jedním z důležitých důvodů pro tento přístup je, že ČR nemá dostatečné vojenské kapacity pro obě organizace.

2. NATO [5, 6, 8, 24]

Obrázek 2: Znak NATO

Zdroj: www.nato.int

Symbol North Atlantic Treaty Organisation (NATO) byl původně symbolem pro Severoatlantický koncil v říjnu 1953. Kruh je symbolem jednoty a spolupráce a růže z kompasu ukazuje společnou cestu k míru s využitím všech členských zemí Severoatlantické Aliance.

Po druhé světové válce se celá Evropa rozdělila pomocí ideologických prostředků. Východní část se dostala pod nadvládu Sovětského svazu. Západní část se spojila dohromady a společně s USA a Kanadou vytvořila Organizaci Severoatlantické smlouvy. Tato organizace měla sloužit jako obrana proti rozpínavosti Sovětského svazu. Úlohou NATO bylo zabezpečení společné obrany proti jakékoliv formě agrese a vytvoření bezpečného zázemí pro rozvoj ekonomiky a hlavně demokracie.

Po skončení studené války si NATO vytyčilo nové zásadní cíle, které se týkaly bezpečnostních partnerství s demokratickými státy Evropy, včetně Kavkazu a střední Asie. Aliance převzala i jiné důležité závazky, které zahrnují nestabilitu spojenou s určitými regionálními a etnickými konflikty a nebezpečím, které pochází z euroatlantické oblasti. V důsledku rozpadu Sovětského svazu mnoho členů NATO snížilo své výdaje na obranu v domnění, že již žádné nebezpečí nehrozí. Opak však byl pravdou. Ukázala se nestabilita v mnoha evropských oblastech, kde vypukly regionální konflikty, založené především na etnické rozdílnosti. Členské státy NATO rychle pochopily, že jejich optimistické naladění bylo předčasné a je potřeba čelit těmto, i když vzdáleným, hrozbám v rámci Aliance. Po skončení studené války se NATO otevřelo přijímání nových členů, kteří budou dodržovat Smlouvu a zachovávat mír a bezpečnost v euro-atlantické oblasti.

Práce Aliance dnes se zakládá především na rozvoji spolupráce s Ruskem, či Ukrajinou a jinými nečlenskými státy a na rozvoji reakce na hrozby 21. století. Tyto hrozby můžeme definovat jako teroristické útoky nebo zbraně hromadného ničení. V současné době

se také Aliance rozhodla pro kompletní transformaci ve všech aspektech její činnosti. Transformace zahrnuje nová členství, nová poslání, nové schopnosti nebo nové pracovní metody.

I přes transformaci NATO se stále ozývají otázky, jestli je tato organizace stále potřebná. Mnozí argumentují, že NATO je dnes nenahraditelné a je jediným efektivně fungujícím článkem transatlantické vazby. V opozici stojí jiní, kteří jsou ovšem ve většině, a argumentují tím, že NATO je jen přežitek studené války, který neodpovídá dnešním hrozbám.

2.1 Vznik NATO [5, 8, 29, 30, 31, 32]

Severoatlantická aliance vznikla dne 4. dubna 1949 ve Washingtonu na základě Severoatlantické smlouvy. Tuto smlouvu podepsalo 12 nezávislých států.

2.1.1 Severoatlantická smlouva

„Strany této smlouvy znovu potvrzují svoji víru v cíle a zásady Charty OSN a svoji touhu žít v míru se všemi národy a všemi vládami. Jsou odhodlány hájit svobodu, společné dědictví a kulturu svých národů, založenou na zásadách demokracie, svobody jednotlivce a právního řádu. Jejich snahou je podporovat stabilitu a blahobyt národů v severoatlantickém prostoru. Jsou rozhodnuty spojit své úsilí o kolektivní obranu a zachování míru a bezpečnosti. Proto se dohodly na této Severoatlantické smlouvě:“ [31]

Nejdůležitějším článkem Severoatlantické smlouvy je článek 5.

Článek 5

„Smluvní strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo Severní Americe bude považován za útok proti všem, a proto odsouhlasily, že dojde-li k takovému ozbrojenému útoku, každá z nich uplatní právo na individuální nebo kolektivní obranu, uznané článkem 51 Charty Spojených národů, pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sama a v souladu s ostatními takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a udržet bezpečnost severoatlantické oblasti.

Každý takový útok a všechna opatření učiněná v jeho důsledku budou neprodleně oznámena Radě bezpečnosti. Tato opatření budou ukončena, jakmile Rada bezpečnosti přijme opatření nutná pro obnovení a zachování mezinárodního míru a bezpečnosti. “ [32]

2.1.2 Členské státy

V dalších letech se k této smlouvě připojilo dalších 14 států. V současné době je počet členů NATO roven číslu 26. Členy jsou: USA, Velká Británie, Kanada, Francie, Portugalsko, Belgie, Lucembursko, Nizozemsko, Dánsko, Norsko, Itálie, Island (všechny státy jsou zakládajícími členy), Řecko, Turecko (oba 1952), Německá spolková republika (1955), Španělsko (1982), Polsko, Česká republika, Maďarsko (všechny 1999), Litva, Lotyšsko, Estonsko, Rumunsko, Bulharsko, Slovinsko, Slovensko (všechny 2004).

2.2 Rozhodování v rámci NATO ^[5, 8, 21]

Klíčem ke stabilitě NATO je její postup při rozhodování. Někomu se rozhodovací postup Aliance jeví jako zdlouhavý, ale je efektivní. Všechna její rozhodnutí musí být totiž jednomyslná. Toto rozhodování zachovává a podporuje suverenitu a nezávislost každého členského státu. A navíc je podporou všech států zaručena i realizace daného projektu či mise.

V čele Severoatlantické rady a všech důležitých orgánů NATO stojí generální tajemník NATO.

Severoatlantická rada

North Atlantic Council je nejdůležitějším rozhodovacím orgánem NATO, ve kterém má zastoupení každý členský stát v podobě svého stálého velvyslance. Rada na úrovni velvyslanců zasedá jednou týdně, ale může i častěji. Pravidelně se schází na úrovni ministrů zahraničních věcí a ministrů obrany, zcela výjimečně se schází na úrovni nejvyšších státních představitelů a předsedů vlád. Zasedání předsedá generální tajemník NATO, který je zároveň předsedou Rady. Rada je důležitým prostředníkem mezi NATO a veřejností a usiluje o plnění Washingtonské smlouvy. Každé rozhodnutí musí být schváleno na základě jednomyslnosti a všeobecné shody.

Výbor pro obranné plánování

Defence Planning Committee se skládá ze stálých zástupců, mimo Francie všechny členské státy, a zabývá se výhradně záležitostmi spojenými s obranou. Schází se pravidelně na úrovni vyslanců a dvakrát ročně na úrovni ministrů obrany. Poskytuje metodické vedení vojenským úřadům NATO.

Skupina pro jaderné plánování

Nuclear Planning Group se schází dvakrát ročně na úrovni ministrů, většinou s Výborem pro obranné plánování. Má stejné pravomoc jako Výbor pro obranné plánování v rámci plánování jaderného. Opět kromě Francie jsou zastoupeny všechny členské země a Island, který se účastní jako pozorovatel.

Generální tajemník

Generální tajemník je předsedou Severoatlantické rady, Výboru pro obranné plánování a Skupiny pro jadernou bezpečnost. Dále je zodpovědný za fungování mezinárodního sekretariátu. Je nejvýše postavený politický funkcionář v mezinárodní úrovni. Je nominován členskými zeměmi. Slouží jako hlavní mluvčí NATO. V případě neshod mezi členskými státy může sloužit jako prostředník. Je volen na 4 roky. V současné době je generálním tajemníkem Jaap de Hoop Scheffer.

Mezinárodní sekretariát

Je tvořený pracovníky z členských zemí. Zabezpečuje práci Rady NATO a jejích výborů. Členové podléhají generálnímu tajemníkovi NATO a jsou vázáni loajalitou vůči organizaci.

Vojenský výbor

Nejvyšší vojenský orgán NATO. Doporučuje politickým orgánům NATO nezbytná opatření pro společnou obranu prostoru aliance. Poskytuje také odborné poradenství k vojenským záležitostem pro potřebu nejvyšších velitelů NATO. Severoatlantické Radě, Výboru pro obranné plánování a Skupině pro jadernou bezpečnost předkládá návrhy. Skládá se z náčelníků štábů všech členských zemí kromě Francie, Island může být pouze reprezentován civilním zástupcem a schází se jednou týdně. Vojenský výbor řídí Strategická regionální velitelství NATO.

- Strategické velitelství sil NATO v Atlantiku (Strategic Command Atlantic)
- Strategické velitelství sil NATO v Evropě (Strategic Command Europe)

Integrovaná vojenská struktura

Integrovaná vojenská struktura je pod politickou kontrolou a podléhá vedení na nejvyšší úrovni. Slouží jako organizační základna pro obranu území členských zemí proti ohrožení jejich bezpečnosti a stability. Je základem pro společná cvičení vojenských sil a spolupráci v oblasti spojovacích a informačních systémů, protivzdušné obrany, logistické

podpory vojenských sil a standardizace nebo slučitelnosti zařízení a postupů. Její úlohou je zaručovat bezpečnost a celistvost území členských zemí, řešit krize a poskytovat obranu.

Severoatlantické shromáždění

North Atlantic Assembly je nezávislý poradní orgán bez výkonné pravomoci, který je složen z členských zemí NATO.

2.3 NATO dnes [5, 8, 24, 25, 27, 32]

Politický význam NATO jako organizace z hlediska dlouhodobé perspektivy upadá. NATO je dnes ještě nenahraditelné, ale jeho období největší slávy je již dávno pryč. NATO jako čistě vojenská organizace neodpovídá současné nutnosti komplexního pojetí bezpečnosti a jeho budoucí role je problematická. Souvisí to se dvěma faktory a to s nastolením evropské integrace a také se změnami v americké zahraniční a bezpečnostní politice. Američané sice NATO podporují, ale svými posledními činy dávají jasně najevo, že už ho nepotřebují. Často tak vyvstává podezření, že USA NATO protěžuje jenom proto, že v něm mají dominantní vliv.

NATO stále žije z dědictví studené války a na evropském kontinentě dnes plní již jen jakousi servisní, ale důležitou, funkci pro EBOP, které využívá jeho kapacity. I mimo kontinent Evropy je role NATO velice omezená. USA již na NATO tolik nespolehají a stále více ho chápou jako organizaci, která slouží Evropě. Do budoucna lze odhadovat vývoj takový, že státy budou více využívat služeb EBOP než NATO, protože nově rodící se projekt státům dodá větší prestiž. Vývoj NATO do budoucna bude hodně záležet na tom, zda ho budou USA stále protěžovat, nebo se ho naopak vzdají a budou více protěžovat spolupráci s EU.

2.3.1 Vývoj NATO

NATO prošlo do počátku 21. století pozoruhodným vývojem. Jeho zakladatelé by jistě nevěřili tomu, jak bude dnes NATO vypadat a fungovat. NATO střežilo Evropu během dlouhé studené války a stejně tak i dohlíželo na formování demokracie v nově vznikající Evropě. Proces plynulé transformace je dnes již nevyhnutelný z jednoho prostého důvodu a to z rozšíření Aliance o nové členy. I když se principy hrozeb mění, NATO stále zůstává věrné svým ustanovením z Washingtonské smlouvy.

2.3.2 Transformace NATO

Transformace NATO je dlouhodobý a dosud neukončený proces, který pomáhá vyrovnat se se změnami v geopolitickém uspořádání světa a se změnou bezpečnostní politiky. Pro NATO, jako vojensko – politickou organizaci byla a je transformace nevyhnutelná, pokud chce i nadále zůstat činným a důležitým orgánem. NATO musí najít rovnováhu mezi plněním úkolu, který je soustředěn na Evropu a mezi úkolem, který se soustředí na boj s novými hrozbami. Pokračování v transformaci je důležité pro stabilitu, bezpečnost a prosperitu euroatlantického prostoru.

Tento transformační proces byl započat na summitu v Praze s přáním toho, že NATO se dokáže vypořádat s novými hrozbami stejně tak, jako se vypořádalo s hrozbami, které byly v minulosti. Důvodem pro počátek transformace byl rozpad Sovětského svazu a konec bipolárního rozdělení světa během studené války a také teroristický útok na Světové obchodní centrum v New Yorku ze dne 11. září 2001. Tento teroristický útok nebyl vnímán jen jako útok na USA, ale jako útok na celou západní civilizaci. Role NATO v boji proti terorismu byla upřesněna během již zmiňovaného summitu v Praze. I když se povaha nebezpečí a reakce na ně ze strany NATO mění, základné principy uvnitř Aliance zůstávají věrné Severoatlantické smlouvě. NATO poskytuje politicko – vojenský transatlantický rámec bezpečnosti. Teroristický útok vedl spíše k přeměně vojenských a velitelských struktur, které byly již dříve před tím mnohokrát prodiskutovány.

Součástí transformace NATO je praktické partnerství s mnoha nečlenskými zeměmi s cílem vytvořit transparentnější Evropu s nižší mírou nedůvěry a nedorozumění.

2.4 Partnerství pro mír ^[5, 8, 15, 28]

Partnership for peace (PfP) je důležitou iniciativou NATO s cílem upevňování vzájemné důvěry a bezpečnosti. Partnerství je pro všechny státy zapojené v Radě euroatlantického partnerství EAPC² (dříve Severoatlantická rada pro spolupráci (NACC)) a ostatní státy zapojené v ESCE³, které jsou schopné a chtějí dodržovat tento program. Zúčastněným státům poskytuje posilu svých vztahů s NATO v souladu s vlastními zájmy a možnostmi. Cílem partnerství je udržet mír a bezpečnost všude v Evropě. Dalším cílem programu je udržet, případně zvýšit, schopnosti a možnosti udržování míru cestou

---

² 46 členů

³ 55 členů (všechny evropské země a USA a Kanada)

společného plánování, přípravy a výcviku a tím zvýšit operabilitu ozbrojených sil partnerských států se silami NATO. Aktivní účast na Partnerství pro mír hraje jednu z důležitých rolí v rozhodování NATO o přijetí nových členů.

„Cílem partnerství je:

- *dosažení větší průhlednosti procesů národního obranného plánování a sestavování rozpočtů,*
- *zajištění demokratické kontroly ozbrojených sil,*
- *udržování schopnosti a připravenosti členských zemí přispět v souladu s vlastní ústavou k operacím pod pravomocí OSN nebo odpovědností KBSE,*
- *rozvíjení vojenské spolupráce s NATO zaměřené na společné plánování, výcvik a cvičení s cílem posílit schopnost partnerských zemí uskutečňovat mise pro zachování míru, pátrací, záchranné a humanitární operace, případně spolupracovat i v dalších oblastech, které mohou být následně dohodnuty;*
- *dlouhodobý rozvoj ozbrojených sil lépe vybavených pro společné akce s členy Severoatlantické aliance.“ [15]*

Země, které se budou chtít podílet na Partnerství pro mír, podepíší Rámcový dokument a tímto se zaváží udržovat demokracii a mezinárodní právo. Rámcovým dokumentem se také zavazují dodržovat povinnosti vyplývající z Charty OSN a Všeobecné deklarace lidských práv a svobod. Zavazují se řešit problémy mírovou cestou a vyhnout se hrozbě silou. V Rámcovém dokumentu jsou vždy popsány cíle PfP a základní principy fungování PfP.

Po podepsání Rámcového dokumentu musí každá země předložit NATO prezentační dokument, kde popisuje, jakou míru spolupráce s NATO si představuje. Dále musí uvést, jak velké vojenské prostředky může země PfP poskytnout a jaké kroky hodlá země učinit pro naplnění politických cílů PfP. Prezentační dokument představuje základ projednávání individuálního programu PfP mezi NATO a danou členskou zemí. Daná země se tímto zavazuje poskytovat prostředky, personál, zařízení pro sjednané akce v rámci partnerství a vše si financovat sama dle svých možností.

PfP je řízeno politicko – vojenským řídicím výborem, kterému předsedá zástupce generálního tajemníka NATO, a schází se v různém složení. Členské státy NATO se scházejí s partnerskými zeměmi, aby projednaly jejich individuální plány v rámci PfP. Společné záležitosti v Partnerství pro mír se řeší na zasedání Severoatlantické rady pro spolupráci a Partnerství pro mír. Pro jednodušší spolupráci mohou zástupci členských států navštívit

Koordinační skupinu Partnerství (Partnership Coordination cell) v belgickém Mons. Tato skupina je pod vedením NATO a je odpovědná za koordinaci společných aktivit v rámci PfP a za vypracování vojenských plánů potřebných k realizaci akcí v rámci PfP.

Do Partnerství pro mír se zapojily již všechny postsovětské republiky, poslední byl Tádžikistán v roce 2002.

2.5 Síly rychlé reakce [5, 15, 17, 33]

NATO nemá žádné vlastní vojenské jednotky. Většina ozbrojených sil, které má Aliance k dispozici, jsou pod národním velením a správou.

První myšlenka o založení NATO response forces se objevila na summitu v roce 2002, který se konal v Praze. NRF byla jedna ze tří hlavních iniciativ, které se v Praze projednávaly, které povedou k transformaci Aliance. Důvodem pro vznik bylo, že NATO postrádalo jednotky, které by byly schopné rychlého zásahu v různých situacích, ať by šlo o bojovou nebo mírovou situaci. Výhodou NRF je, že mohou zasahovat kdekoliv na světě.

Síly rychlé reakce se skládají z moderních, flexibilních, rychle rozmístitelných, univerzálních a vysoce výkonných sil se schopností okamžitého nasazení kdekoliv na světě v souladu s rozhodnutím Severoatlantické rady. Síly rychlé reakce NATO jsou složeny ze vzdušných, námořních a pozemních sil. Síly disponují velikostí 2 500 vojáků a podléhají velení Vrchního velitele spojeneckých sil v Evropě nebo jednomu ze tří velitelů společných sil. Velikost jednotlivých částí NRF by měla dosáhnout u pozemních sil 9 500 vojáků, u námořních sil 6 300 vojáků a u vzdušných sil 5 500 vojáků. NRF mohou být nasazeny například v operacích na prosazení míru, v humanitárních a záchranných operacích nebo jako odstrašující prostředek. Síly rychlé reakce mají dvě důležité vlastnosti. První je přizpůsobivé složení jednotek, to znamená, že složení a výbava bude vždy záležet na podmínkách dané operace. Druhou vlastností je schopnost se rychle dopravit a zasáhnout do 5 až 30 dnů. Síly rychlé reakce jsou schopny plnit jednotlivé operace samy nebo jako součást dalších jednotek. Jsou složeny z jednotlivých armád členských států. Tyto armády procházejí náročným výcvikem. Složení těchto sil se mění každý půlrok.

Výcvik jednotek pro NRF má tři fáze a je velmi náročný. V první fázi zodpovídá za výcvik stát, který jednotku nabízí a musí splňovat standardy NATO. Ve druhé fázi, která trvá šest měsíců, zodpovídá za výcvik NATO a cvičí se především interoperabilita mezi jednotlivými složkami sil rychlé reakce. To znamená schopnost vzájemně si poskytovat informace a efektivně spolupracovat. Třetí fáze je intenzivní cvičení a je zaměřené na

komunikaci, řízení a velení. Třetí fáze je uzavřena společným cvičením, které prověřuje schopnosti a připravenost jednotlivých jednotek. Nakonec jsou jednotky certifikovány a dány do pohotovosti.

Síly rychlé reakce jsou funkční od října roku 2003 a jednotlivé rotace jsou aktivovány postupně. Plné operační schopnosti dosáhly síly v polovině roku 2006.

ČR se do rotací NRF zapojuje především jednotkami z oblasti ochrany proti zbráním hromadného ničení. ČR se výrazně zapojila do 3. rotace NRF (2. pololetí 2004) prostřednictvím mnohonárodního praporu chemické, biologické, radiační a jaderné ochrany NATO, kde v letech 2003 - 2004 působila v roli vedoucí země (lead nation). Podruhé se ČR zapojila do 8. rotace, která probíhá v období od 1. 1. 2007 do 15. 7. 2007, jako vedoucí národ Mnohonárodního praporu radiační, chemické a biologické ochrany NATO v celkovém počtu do 400 osob.

2.6 NATO a Česká republika ^[1, 31, 33]

Česká republika vstoupila do NATO dne 12. března 1999.

ČR se snaží dělat společné kroky s NATO, které vyjadřuje svým aktivním členstvím a aktivní účastí na realizaci bezpečnostní politiky NATO. ČR nechce být pouhým konzumentem uvnitř NATO, ale chce mu jít vstříc. Krok směrem k NATO je vyjádřen propojením struktury a schopnosti AČR s aliančním charakterem zabezpečení obrany ČR.

„Důkazem aliančního charakteru obrany ČR jsou tři pilíře, na nichž je zajišťována:

- *rozmístitelné síly jsou hlavní údernou silou, které se budou v první řadě podílet na aliančních operacích v rámci společné obranné a bezpečnostní politiky NATO (v souladu s Vojenskou strategií ČR je základním principem zajišťování bezpečnosti ČR účast AČR v operacích společné obrany, které primárně eliminují ohrožení teritoria ČR*
- *zapojení ČR do aliančního systému protivzdušné obrany (NATINEADS) zajišťujícímu koordinovanou a maximálně efektivní obranu vzdušného prostoru*
- *teritoriální obrana vlastního území je samozřejmou povinností každého členského státu NATO. V případě nutnosti poskytuje členství v NATO možnosti tuto obranu posílit spojeneckými silami (koncept tzv. Host Nation Support - HNS)“ [33]*

České ozbrojené síly se dělí na tři části: Armádu České republiky, Hradní stráž a Civilní obranu České republiky. Pro Armádu ČR je nejdůležitější ochrana proti vnějším nebezpečím, ochrana míru a mezinárodních úmluv. K tomuto slouží vybrané orgány ČR nebo se může využít i pomoci ostatních států. Hlavní složkou Armády ČR je pozemní vojsko. Hradní stráž chrání sídlo prezidenta. Civilní ochrana ČR zabezpečuje humanitární úkoly určené k ochraně civilního obyvatelstva před nebezpečím a k vytváření nezbytných podmínek pro přežití.

V současné době má AČR v NATO 200 zástupců v mezinárodních i národních funkcích. Výdaje na členství v NATO činí zhruba 10 % výdajů resortu obrany.

Vstupem do NATO se ČR automaticky zapojila do Programu bezpečnostních investic NATO. Tento program slouží ke společnému financování obranné struktury. Slouží pro nezbytné nasazování a výcvik jednotek NATO na území členských států. Program také zajišťuje financování stacionárních zařízení.

V letech 2004 - 2006 AČR z pozemních sil vyčlenila mechanizovaný prapor, rotu chemické ochrany, rotu speciálních sil a mobilní jednotku pasivních sledovacích systémů (PSS). Od roku 2007 je toto uskupení dále rozšířeno o mechanizovaný prapor a další jednotky tak, aby v roce 2009 byla AČR schopna vyčlenit jednu mechanizovanou brigádu. Mnohonárodní prapor radiační, chemické a biologické ochrany NATO tvoří 13 států NATO, ČR jako vedoucí země tvoří podstatnou část štábu praporu, dalšími příspěvky jsou rota chemického průzkumu a dekontaminace a dále roty velení a zabezpečení. Jako vzdušné síly, do systému NATINEADS, trvale vyčleňujeme 4 nadzvukové bojové letouny a protiletadlové raketové baterie. Dále vyčleňujeme roj 4 víceúčelových transportních vrtulníků Mi-17.

Tabulka 2: Vyčleňování sil pro NATO - Pozemní síly

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Mechanizovaný prapor	1	1	1	2	2	2
Rota chemické obrany	1	1	1	1	1	1
Rota speciálních sil	1	1	1	1	1	1
Jednotka pas. sledov. systémů	1	1	1	1	1	1
Mechanizovaná brigáda	x	x	x	x	x	1

Zdroj: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3328>

Tabulka 3: Vyčleňování sil pro NATO - Vzdušné síly

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Nadzvukový letoun	4	4	4	4	4	4
Víceúčelový vrtulník	4	4	4	4	4	4

Zdroj: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3328>

ČR vnímá NATO jako velmi důležitou součást své obranné a bezpečnostní politiky a lpí na jeho současném významu.

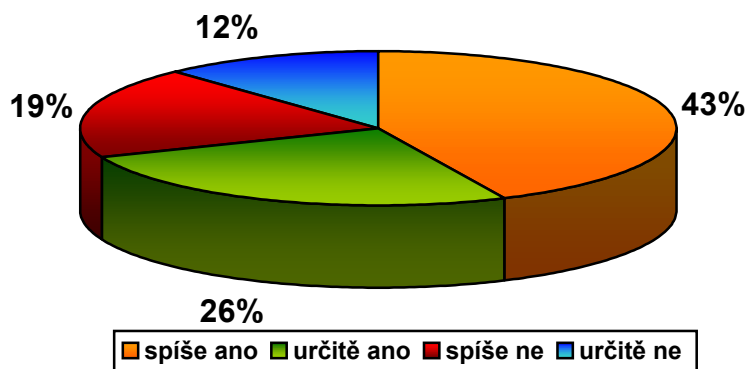
Tabulka 4: Souhlasíte se členstvím ČR v NATO?

	Určitě ano	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne
Souhlas se členstvím ČR v NATO	26%	43%	19%	12%

Zdroj: agentura STEM

Dne 14. 3. 2007 bylo agenturou STEM provedeno dotazování občanů, zda souhlasí se členstvím ČR v NATO. Z dotazování občanů ČR lze vysledovat, že 43% občanů spíše souhlasí se členstvím, 26% občanů se členstvím určitě souhlasí, 19% občanů spíše nesouhlasí se členstvím a 12% se členstvím určitě nesouhlasí. Z dotazování tedy vyplynulo, že většina občanů (69%) je se členstvím v NATO spokojeno a současný stav by neměnili.

Obrázek 3: Souhlasíte se členstvím ČR v NATO?

Zdroj: agentura STEM

3. První vojenská mise EBOP přejatá od NATO – mise Concordia ^[1, 9, 18]

Dne 16. 12. 2002 byla generálním tajemníkem NATO G. Robertsonem a Vysokým představitelem pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku J. Solanou podepsána Deklarace EU – NATO o evropské bezpečnostní a obranné politice. Tato deklarace obsahuje řadu zásad včetně závazku řešit spory mírovou cestou, zdržet se použití síly a hrozby silou, ale definuje závazek NATO, že na základě rozhodnutí Rady NATO bude mít EU po schválení konkrétních žádostí přístup k plánovacím a logistickým kapacitám NATO.

Bezpečnostní dohoda s NATO umožnila převzetí vojenských operací dosud vedených NATO. Jako první převzala EU operaci NATO v Makedonii pod názvem Concordia. Aliance ji označoval jako operaci Allied Harmony (Spojenecká harmonie). Tato operace přešlo pod vedení EU dne 1. 4. 2003. Na prvních 6 měsících schválila EU rozpočet 6,2 miliard eur a účastnilo se jí 350 vojáků a 80 úředníků, což byla polovina původního počtu kontingentu NATO. Příslušníci byli, jak z členských zemí EU (Belgie, Francie, Finsko, Itálie, Řecko, Lucembursko, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Spolková republika Německo, Španělsko, Švédsko a Velká Británie), tak z nečlenských zemí EU, ale i členských NATO (Česká republika, Island, Maďarsko, Norsko, Polsko a Turecko) a i ze zemí mimo obě členství (Estonsko, Bulharsko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko). Úlohu vedoucího státu převzala Francie. Podle smlouvy využívala EU plánovacích a velitelských kapacit NATO. Přímou vazbu na NATO dokazuje i jmenování prvního operačního velitele operace, kterým se stal zástupce vrchního velitele spojeneckých sil v Evropě. ČR do mise vyslala dva důstojníky do informačního a tiskového oddělení.

Hlavním úkolem v operaci Concordia bylo zachování bezpečnosti a stability, hlavně v oblastech zasažených krizí. Mezi úkoly též patřilo přispívání k obnově důvěry mezi znepřátelenými etniky a zabezpečovat ochranu všech účastníků mise, kteří patří k různým zúčastněným mezinárodním organizacím a v neposlední řadě zabezpečit stálý přehled o celkové situaci v zemi s důrazem na krizové oblasti.

Mise byla po dohodě EU s vládou Makedonie dne 15. prosince 2003 ukončena a byla vystřídána mezinárodní misí policejních expertů a specialistů. Tato navazující mise nesla název Proxima. Z České republiky se mise Proxima účastnili čtyři policisté.

I když se jednalo o malou a z vojenského hlediska nepříliš složitou operaci, má pro EBOP a celou EU ohromný význam. Její politická symbolika spočívala v tom, že poprvé měli účastníci mírové akce na helmách modrou vlajku EU s dvanácti zlatými hvězdičkami. Po letech deklarací se stal skutečností sen, že EU by měla hrát důležitou roli v evropské obranné politice.

Generální tajemník NATO G. Robertson označil předání mise do rukou EU jako novou kapitolu v celkových dějinách evropské bezpečnosti.

Obrázek 4: Civilní, policejní a vojenské operace v rámci EBOP od roku 2003
ESDP civilian, police and military operations since 2003

Zdroj: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/ESDPoperations.jpg>

4. Problémy v transatlantických vztazích a spolupráce NATO (USA) a EBOP (EU) [1, 2, 4, 5, 13, 16, 28]

„Kdosi řekl, že NATO a EU sice sídlí v témže místě, ale na různých planetách“: řekl Karel Kovanda⁴ v souvislosti s oficiálním setkáním představitelů NATO a EBOP.“ [2]

Vztah EBOP a NATO je známý díky tomu, že se tyto dvě organizace navzájem doplňují, či spolu nesouhlasí. Tento vztah však dnes ustupuje mírně do pozadí a do popředí vystupuje vztah EU a USA. Sféry jejich zájmů se navzájem překrývají stejně jako většina jejich členské základny.

Někdy je vztah EU a USA nazýván více než manželstvím z rozumu. Kromě politických a vojenských souvislostí je vazba mezi Evropou a USA založena na sdílení společných hodnot. Jednou z těchto hodnot je i společný odpor proti terorismu. Evropská unie se dnes stává stále více nezávislá, a proto závisí především na jejích jednotlivých členech, zda dosáhnou svých vytýčených cílů.

Největším problémem EU na rozdíl od NATO je, že EU je složena z 25 států a rozhodování je zde mnohem těžší. Mezi další problémy EU patří to, že má nedostatky v prostředcích velení, řízení, výpočetní technice, vojenského zpravodajství, pozorování a průzkumu. Dalším, druhým, nedostatkem je oblast strategického transportu. Díky těmto problémům se státy EU ocitají v téměř neřešitelné situaci, protože na jedné straně nemají peníze na vytvoření požadovaných prostředků a na straně druhé se bez nich neobejdou. Z tohoto vyplývá, že EU musí zatím využívat kapacit NATO, či USA.

Jakákoliv debata o EBOP vždy odhalí jako klíčovou otázku kvalitu transatlantických vztahů a spolupráce EU s NATO. Dle amerických akademiků a politických činitelů je SZBP EU spíše překážkou vzájemného pochopení s USA. Proces, kterým dnes vyjednává EU s USA, ponechává jen nepatrný prostor pro americký příspěvek. Pokud budou USA vyjednávat s jednotlivými členskými státy individuálně, mají možnost konzultovat a sdělovat svůj názor na mnoha úrovních dříve, než je dosaženo rozhodnutí. Při jednání EU s USA jsou totiž Spojené státy americké vyloučeny z rozhodovacího procesu a po učinění rozhodnutí

---

⁴ vedoucí stálé mise ČR u NATO

jednají s mluvčím pro sjednocenou Evropu a zjišťují, že rozhodnutí jsou velmi nepružná. Neboť rozhodovací proces Rady ministrů je příliš zdlouhavý.

Severoatlantická aliance zajišťuje bezpečnost svých členů od svého vzniku v roce 1949. Jejím základním cílem bylo zapojení USA do obrany západní Evropy před Sovětským svazem. Ve stejné době však zakládají i evropské státy další organizace, které mají zvýšit bezpečnost na kontinentu. Vztah NATO s Evropským společenstvím uhlí a oceli (později s Evropským hospodářským společenstvím) nebyl do konce studené války poznamenán žádnými zásadními problémy, protože jejich působení se nepřekrývala. Toto ovšem neplatilo o vztahu NATO – ZEU a neplatí ani ve vztahu NATO – EU. Členství v těchto organizacích se do velké míry překrývá, v případě ZEU to platí stoprocentně, v případě EU to platí u 21 států z 25. Ale po vstupu Bulharska a Rumunska v roce 2007 se překrytí ještě zvýší a to na 23 států z 27. Problém vyvstává i ze situace NATO, které počátkem 90. let ztratilo smysl své existence a musí hledat svou novou identitu. Naopak Evropská unie se rozšiřuje a integruje, zvyšuje své aktivity i mimo ekonomickou oblast.

Transatlantické partnerství patnáct let po studené válce a dva roky po irácké krizi dospělo na určitou křižovatku, a aby mohlo přetrvat do budoucna, musí být i nadále skutečným partnerstvím. Takovým, kdy jeden na druhém není zcela závislý, ale jeden druhého potřebují, aniž by si to uvědomovaly. Evropa v dohledné době nedosáhne určitě takové vojenské síly jako USA, ale právě USA v ní získává svého spojence se stejnými hodnotami a podobným stylem uvažování.

V dnešní době tvoří severoameričtí a evropští spojenci silné transatlantické společenství, které se zabývá politickými, ekonomickými a bezpečnostními otázkami. Společenství je založeno na společných zájmech a hodnotách, a hlavně na vzájemné závislosti. Všechny členské státy společně pracují na transatlantických úkolech, což je v rozsahu od zabezpečování míru v jihovýchodní Evropě až po boj s terorismem a zbraněmi hromadného ničení.

4.1 Transatlantická vazba

Tato vazba byla osou bezpečnosti Západu v době studené války, ale i v době po jejím skončení. V souvislosti s budováním SZBP, proměnami zahraniční politiky USA a hlavně v důsledku neshody Západu v průběhu irácké krize se transatlantické vztahu stále zásadním způsobem transformují. V době po irácké krizi se často mluvilo o vzájemném oddalování obou břehů Atlantiku. Jedním z důvodů mohl být pokles zájmu USA o Evropu, protože

Evropa projevila snahu o převzetí odpovědnosti za vlastní bezpečnost. Tato snaha EBOP může do budoucna velice pozměnit transatlantické vztahy, může je dokonce i poškodit, protože svými postoji dokáže oslabit postavení NATO, či dokonce americké dominantní postavení ve světě. Stále není jasné, jaké by mělo být propojení USA a EU, jestli by mělo jít o úzké propojení s mírnou závislostí, nebo zda by si tyto dva kontinenty měly být rovnocennými partnery, kteří jsou na sobě nezávislí a navíc mezi nimi mohou vznikat i spory.

4.2 Transatlantické vztahy po 11. září 2001

Jak bylo již dříve zmíněno, vztahy přes Atlantik jsou různorodé. Nový rozměr jim však daly teroristické útoky na Washington a New York, které prokázaly po konci studené války existenci nových, tzv. asymetrických, hrozeb. Jedenácté září bylo důležitým milníkem ve vztazích přes Atlantik, neboť evropské státy prokázaly solidaritu se svým spojencem a přislíbily mu pomoc při boji proti terorismu. Mnoho evropských členů NATO se podílelo a stále podílí na boji proti terorismu. Avšak americký postoj vůči evropské pomoci byl spíše odmítavý a pro mnohé, především větší státy Evropy, velkým zklamáním. Tento přístup USA jen potvrdil to, že s Evropou příliš nepočítá.

4.2.1 Krize v Iráku

Největší rozkol v transatlantických vztazích nastal během krize v Iráku. Zde došlo například: k vystoupení armád Francie z vojenských struktur NATO. Tento postoj EU a USA byl velmi špatným příkladem pro nové členy jak NATO tak EU. Během irácké krize nedošlo pouze k rozkolu mezi Evropou a USA, ale i samotná Evropa se rozdělila na dva tábory. Tím se ukázalo, že evropská bezpečnostní a zahraniční politika není tak jednotná, jak se proklamovalo.

Tyto dvě nové hrozby pro celý svět ukázaly, že zájmy a hodnoty USA a EU nejsou tak jednotné, jak se mnozí domnívali.

4.2.2 Změny v zahraniční a bezpečnostní politice USA

K velkým změnám v zahraniční a bezpečnostní politice USA došlo v důsledku 11. září 2001. Tyto teroristické útoky povýšily zahraniční a bezpečnostní politiku na první místo ve vnitřní politice USA. Jde o snahu vymanit se z logiky poválečného uspořádání a hlavně o

schopnost včas reagovat na globální výzvy. Podstatným rysem se stal idealismus, který propaguje demokracii, jako jistotu trvalého míru. Tato zahraniční politika směřuje k unilateralismu, který je pro Evropany nepochopitelný, a hlavně je zcela vylučuje ze spolupráce s USA. Toto vede k tomu, že USA vnímá Evropu jako jednotlivé státy, a to ještě dochází k výběru jen těch nejlepších, kteří tvoří koalici ochotných. Toto vše je v rozporu se SZBP EU, ale i s NATO.

I přes toto všechno se stále snaží oba břehy Atlantiku spolu vycházet a hledat společné zájmy, které jim pomohou překonávat různorodé spory a problémy.

„Transatlantické společenství po konci studené války je sice „společenství konfliktní“, ale zůstává i nadále společenstvím.“ [16]

4.3 Shrnutí vztahu NATO (USA) a EBOP (EU)

Vztah NATO a EBOP se neustále mění a stejně s ním se mění i důležitá transatlantická vazba. Někdy dochází k přibližování obou břehů Atlantiku, jindy zase vzniká hluboká propast.

Větší rozvoj EBOP s sebou může přinášet oslabení funkce NATO na evropském kontinentu, neboť Evropa bude schopna sama čelit hrozbám. Zatím ale není možné NATO zcela vyloučit, protože EBOP ještě nemá vyvinutý vlastní systém, se kterým by byla schopna sama řídit a zajišťovat jednotlivé mise.

Z historického hlediska můžeme sledovat, že vazba mezi EU a USA, neboli EBOP a NATO, se mění s každou novou krizí nebo jiným problémem. Každá krize vyvolá rozpory a ještě více všechny utvrdí v nejednotnosti jak NATO tak EU, příkladem může být irácká krize, které se odmítlo účastnit mnoho států, ačkoliv se jí organizace jako celek zúčastnily. Tímto tak došlo k rozkolu uvnitř organizací a ukázala se jejich nestabilita.

4.3.1 Porovnání Evropské bezpečnostní strategie a Národní bezpečnostní strategie USA

Tyto strategie vznikaly jako reakce na teroristické útoky dne 11. září 2001. NBS USA má privilegované postavení, protože je vyjádřením dlouhodobějšího vývoje americké zahraniční a bezpečnostní politiky po konci studené války. Jsou zde definovány tři z možných hrozeb, a to: terorismus, regionální konflikty a proliferace zbraní hromadného ničení. EBS vznikla jako dlouhodobá koncepce států EU. EBS definuje stejné hrozby jako

NBS, ale přidává ještě dvě další, a to nefunkční stát a organizovaný zločin. Ačkoliv se NBS a EBS téměř shodují v definici největších hrozeb, neshodují se v tom jak těmto hrozbám čelit. Evropa dává při řešení těchto hrozeb přednost diplomatickým prostředkům a snaží se docílit tak souladu s mezinárodním právem. A kromě silových prostředků také využívá v boji proti terorismu humanitárních a ekonomické pomoci. Naopak USA využívá preventivní akce, nebo preventivního použití síly, bez podmínky opory v mezinárodním právu.

4.3.2 Výzbroj, síly rychlé reakce a bojové skupiny

Program NATO i EU identifikovali stejné nedostatky ve výzbroji evropských armád. Problémy se vyskytují zejména u strategického vzdušného a námořního transportu, problém doplňování paliva ve vzduchu, přesné navádění munice či sběr informací. Koordinaci obou programů zajišťuje Headline Force Task Plus (orgán složený z expertů obou organizací). Kromě programů na vyzbrojování se překrývají také programy budování zvláštních jednotek rychlého nasazení. (velikost a rychlost nasazení jsem uvedla již dříve). V EU vznikl nový Hlavní cíl 2010 (Headline Goal 2010), který má za úkol vytvořit nové bojové skupiny, které by se měli více podobat aliančním složkám. Velikost by měla být 15 skupin po 1 500 mužů a rychlost nasazení do pěti až šesti dnů na dobu třiceti dnů. Do tohoto Nového cíle 2010 jsou zapojeny i země, které teprve k EU přistoupí a jsou členy NATO. Z čehož vyplývá, že existuje spolupráce mezi EBOP a NATO.

Vztah mezi EU a NATO je dobře nastaven, aby zabránil duplicitám ve vojenských a technických oblastech. Na straně Aliance vznikají jednotky rychlé reakce, na straně EU vznikají bojové skupiny. I Česká republika se zapojuje do obou seskupení. Náš malý stát zvládá vycvičit vojáky tak, aby mohli zasahovat v obou seskupeních a potřeby organizací se nepřekrývaly.

5. Vztahy NATO (USA), EBOP (EU) s Ruskem [1, 16, 40, 41, 42, 43]

Konec studené války a rozpad bipolárního systému mezinárodních vztahů znovu rozvířil diskusi o příslušnosti Ruska k Evropě a jeho roli v evropských záležitostech. Tyto úvahy se rozvíjely především v postkomunistických státech Evropy, které zdůrazňovaly odlišnosti od Ruska a snažily se prokázat vlastní příslušnost k západní Evropě. Transformace evropské bezpečnosti přitom byla oblastí, kde se negativní postoj k angažovanosti Ruska projevoval nejvýrazněji, neboť zde stále převládala nedávná historická zkušenost s Ruskem, ze které plynulo liniové rozdělení Evropy.

5.1 Utváření vztahu NATO – Rusko v 90. letech

Členské státy NATO daly ihned po skončení studené války jasně najevo, že Aliance svou činnost neukončí, ale transformuje se, bylo z hlediska ruských zájmů důležitá podoba transformovaného NATO. Pro Rusko bylo nejpodstatnější postavení NATO k evropské bezpečnostní politice. Nový program Partnerství pro mír, který byl i pro partnerství s nečlenskými zeměmi, zohledňoval i ruské výhrady. Individuální program pro Rusko měl být podepsán na konci roku 1994, ale nakonec se tak nestalo, neboť Rusko nakonec podpis smlouvy zablokovalo.

Prvním krokem ke specifickému partnerství Ruska s NATO vedla snaha o nalezení kompromisu v jejich vztazích, který by zajišťoval Rusku do jisté míry specifické postavení oproti ostatním zemím střední a východní Evropy, to by znamenalo vytvořit model vzájemné spolupráce nad rámec Partnerství pro mír. Nakonec došlo k dohodě a byl podepsán 31. 5. 1995 Individuální program partnerství NATO – Rusko. Nad rámec PfP vznikl konzultativní model „16+1“, který se stal základem specifických vztahů NATO – Rusko.

Vzájemné vztahy NATO – Rusko se zkomplikovaly s vyvrcholením jugoslávské krize. Nedorozumění vzniklo především v otázce vojenského řešení krize v Bosně a Hercegovině.

Ustavující akt o vzájemných vztazích, spolupráci a bezpečnosti mezi NATO a Ruskou federací byl podepsán v Paříži 27. 5. 1997. Dokument přinesl vytvoření nového stálého mechanismu pro konzultace a spolupráci v podobě Stálé společné rady NATO –

Rusko. Postoje k aktu byly ale pro každou ze stran odlišné. Rusko mělo tendenci považovat ho za mechanismus ke společnému rozhodování o nejdůležitějších otázkách evropské bezpečnosti, Aliance jej chápala především jako fórum pro výměnu názorů. Rozdílnost těchto pojetí plně vyvrcholila během kosovské krize.

5.1.1 Kosovská krize

Kosovská krize neznamenała z dlouhodobého hlediska ukončení spolupráce NATO – Rusko, ale krize samotná znamenala rozkol ve vztazích Aliance a Ruska. Rusko nesouhlasilo s vojenskou operací proti Jugoslávii, a proto odešlo ze Stále společné rady NATO – Rusko a vyvázalo svoje mírové jednotky v Bosně a Hercegovině zpod společného velení s NATO. Rusko se ale i dále angažovalo v diplomatických jednáních s Jugoslávií a při hledání cesty z kosovské krize. Tato krize znamenala, že Rada uzavřená mezi NATO a Ruskem v roce 1997, jako mechanismus pro včasné řešení krizí, selhala. Ukázalo se, že účinnější pro Rusko je vyjednávat s jednotlivými členskými státy NATO, než s NATO jako celkem.

V době po kosovské krizi docházelo postupně k obnově vztahů a komunikace mezi oběma stranami. Výrazně k tomu dopomohla změna ruského prezidenta. Zkušenosti z kosovské krize se odrazily v požadavku Ruska transformovat již dříve prosazovaný mechanismus, důvodem byla touha Ruska stát se rovnocenným partnerem a dosáhnout možnosti ovlivnit rozhodnutí NATO. Ve své době to bylo pro NATO, čili pro USA, nepřijatelné. Změnu přinesly události z 11. září 2001.

5.2 Vztah NATO – Rusko po 11. září 2001

Teroristické útoky na USA znamenaly obrat ve vztazích NATO – Rusko, potřeba spojení sil byla nevyhnutelná. Již dva dny po 11. září schválila Stálá společná rada Společné prohlášení, které odsuzovalo tyto útoky, a vyjádřili odhodlání bojovat společně s hrozbami terorismu. Bylo evidentní, že Rusko může nabídnout veliký potenciál s bojem proti terorismu.

V první polovině roku 2002 začaly jednání o novém pojetí vztahu NATO – Rusko, která vyústila ke změně modelu spolupráce. Z modelu „19 + 1“, Stále společné rady, vznikl model „20“, Rada NATO – Rusko (NATO - Russia Council - NRC).

Rada NATO – Rusko byla vytvořena na summitu v Pratica di Mare nedaleko Říma, kde dne 28. 5. 2002 devatenáct nejvyšších představitelů zemí NATO podepsalo s Ruskem

dohodu. Tato dohoda nese také název „Římská deklarace“. „*Rada NATO - Rusko by měla napomoci zejména v boji proti terorismu, šíření drog a zbraní hromadného ničení, organizovanému zločinu a dalším jiným hrozbám.*“ [40] Touto dohodou se také formálně uzavřela studená válka. V rámci NRC budou členské státy NATO a Rusko pracovat jako rovnocenní partneři. Tato Rada bude dále sloužit jako místo pro zlepšování vzájemných vztahů mezi NATO a Ruskem. Radě předsedá generální tajemník NATO, dále Rada zasedá na úrovni ministrů zahraničních věcí a ministrů obrany dvakrát ročně a na úrovni hlav států a vlád přiměřeně dle vhodnosti. Na velvyslanecké úrovni se schůzky budou konat nejméně jednou měsíčně s možností častějších schůzek.

Rusko akceptovalo reálné pozice NATO v evropské bezpečnostní politice a zdůrazňovalo nutnost dodržení principů mezinárodního práva a mandátu OSN. Na druhou stranu Rusko stále příliš nesouhlasilo s dalším rozšiřováním Aliance. Neshody vyvolalo přizvání k členství dalších sedmi států, včetně tří států pobaltských.

V posledních měsících se vztahy NATO – Rusko mírně zhoršují. Rusko znepokojuje opět nové rozšíření Aliance, dále nové uspořádání spojeneckých jednotek v Evropě a také výstavba protiraketové základny v Evropě, neboli v České republice.

5.2.1 Protiraketová základna v České republice

Důvodem výstavby protiraketové základny v Evropě je, že základny na území USA nestačí na pokrytí všech možných hrozeb. Na Českou republiku se Spojené státy americké obrátily v lednu roku 2007. Umístění radaru systému protiraketové obrany v České republice rozvířilo mnoho debat. Část občanů s tímto umístěním nesouhlasí, část naopak ano. Nakonec musí o umístění ale rozhodnout Parlament ČR a Vláda ČR, kteří se ovšem k tomuto problému staví též velmi nejednotně.

Hlavním důvodem zájmu ČR jednat o zapojení do systému protiraketové obrany je reálná a rostoucí hrozba útoku balistickou raketou, která může nést zbraně hromadného ničení, proti Evropě, tedy i České republice. Proti této hrozbě ČR, ani jiné evropské státy nemají obranu. Česká republika ani Evropa nejsou samy schopny systém obrany vyvinout.

Dalšími důvody zájmu ČR jednat o zapojení do systému je zvýšení mezinárodní prestiže ČR v případě umístění části systému na našem území. Důvodem toho, že protiraketovou obranu nerealizuje NATO je, že disponuje omezenými kolektivními prostředky protiraketové obrany. Výstavba nijak nezatíží okolí základny, která má být umístěna v Brdech. Výstavba v ČR nepředpokládá narušení současných vztahů ČR – Rusko.

I přesto se američtí specialisté snaží řešit nejasnosti a obavy s ruské strany v rámci Rady NATO – Rusko.

Dnes je třeba rozlišovat tři různé systémy protiraketové obrany, a to protiraketovou obranu USA (o jejímž radaru se nyní v ČR jedná), protiraketovou obranu NATO a protiraketovou obranu bojiště NATO (ALTBMD).

5.3 Rusko – EU

Vztah Evropské unie a Ruska se rozvíjel pomaleji než vztah NATO – Rusko. Ruský postoj ke snahám o evropskou integraci byl velice rozporuplný. Rusko si je vědomo výhod spolupráce s EU, ale zároveň se bojí každého rozšiřování EU. Rozšíření vnímá jako hrozbu pro své zájmy. Na druhou stranu Rusko využívá toho, že jednotlivé státy EU mají k němu rozdílný vztah.

Vůči projektu EBOP zaujímá Rusko poměrně pozitivní stanovisko. Vnímá jej jako další evropskou bezpečnostní strukturu, která v mnohém v jeho očích navazuje na OBSE. Rusko vnímá EBOP jako iniciativu, která je v zásadě vůči ruským zájmům neškodná, a která mu může za určitých okolností pomoci, protože EBOP je často vnímáno tak, že oslabuje NATO. Ruským zájmům také velmi vyhovují multilateralismus a důraz na OSN, které jsou v projektu EBOP obsaženy.

K posunu v politice EU ve vztahu k Rusku došlo díky první čečenské válce. EU se pokusila formulovat vlastní priority ve vztahu k Rusku. V roce 1995 přijala EU první strategii pro vztah EU – Rusko, která konstatuje, že vztahy mezi EU a Ruskem jsou základem stability v Evropě. EU nabídla Rusku „podstatné partnerství“, které mělo podpořit transformaci Ruska. Celkově ale tato strategie měla naznačit Rusku, že EU s ním počítá, ale samotná nepřináší jasnou představu o konkrétních možnostech vzájemné spolupráce. Skutečným pokrokem směrem ke spolupráci přinesl až konec 90. let. V červnu 1999 přijala Evropská unie Společnou strategii EU ve vztahu k Rusku. Hlavními cíly byla konsolidace demokracie, integrace Ruska do společného evropského ekonomického a sociálního prostoru a spolupráci k posílení evropské i světové stability a bezpečnosti. Předpokládá se její role na globální úrovni. Odpovědí Ruska byly Strategie rozvoje vztahů Ruské federace s Evropskou unií na střednědobou perspektivu (2000 – 2010), která byla přijata v říjnu 1999. Ukázala rozpracování zahraničně politické koncepce ve vztahu k Evropě. Tato Strategie jasně ukazuje, že Rusko požaduje zachování suverenity a jednání jako světové mocnosti. Na obou dokumentech je vidět rozdílnost priorit EU a Ruska. Iniciativa Ruska se rozvíjela na pozadí

kosovské krize, a proto se snažilo hledat v EU spojence proti NATO. Ale kosovská krize spíše ukázala úzkost vztahu EU a NATO.

Rusko za vlády prezidenta Vladimíra Putina projevilo vůli se v EBOP přímo účastnit, ale reakce většiny států EU byla a je negativní. Ruský zájem o EBOP je ale značně podmíněn rusko-americkými vztahy. Rusko ale nyní dává přednost před EBOP svému angažmá v NATO, kde se s jeho hlasem počítá v rámci tzv. Rady NATO-Rusko.

Po zářijových událostech v USA došlo k prohloubení politicko – bezpečnostní spolupráce EU – Rusko, jako tomu bylo i ve vztahu NATO – Rusko.

5.4 Shrnutí vztahu NATO – Rusko a EU - Rusko

Rusko muselo během několika posledních let dosavadního vývoje přehodnotit své představy o formování evropské bezpečnosti. Transformace OBSE se ukázala jako nereálná a tak se Rusko snažilo rozvíjet vztah s Severoatlantickou Aliancí. Vznik Rady NATO – Rusko vytvořilo rovnoprávný základ pro vzájemné vztahy. Irácká krize ukázala jako významného partnera Ruska USA a nedosáhla takové hloubky jako po zásahu Aliance v Kosovu. Partnerství s NATO a USA umožňuje Rusku upevnit si svoji pozici v mezinárodní politice.

Pomalejší vývoj spolupráce v bezpečnostní oblasti probíhal mezi EU a Ruskem. Jedním z mnoha důvodů mohl být i fakt, že EU i Rusko spíše preferují vztah s USA. Rozdíl je i v chápání SZBP, neboť EU ji chápe jako omezený nástroj zahraniční politiky, ale Rusko ji chápe jako tvůrce celoevropské bezpečnosti.

Problémy vztahů s Ruskem s sebou přináší rozšiřování, jak NATO, tak EU směrem na východ. Zde se totiž obě organizace dostávají do oblastí, kterou Rusko chápe jako sféru svého zájmu.

Závěr

Snažila jsem se nastínit vývoj a fungování EBOP jak z historického hlediska, tak z pohledu současnosti. Postihnout jednotlivé problémy, se kterými se Evropa potýkala a stále potýká a hledat jejich možná řešení. Popsala jsem vztah České republiky k Evropské unii před jejím vstupem do EU a poté po vstupu do EU. Ukázala jsem na snahu České republiky zapojovat se aktivně do jednotlivých misí i plánovaných bojových uskupení. Pro budování EBOP jsou také důležité jednotlivé uskutečněné mise, které jsem zde popsala a také zdůraznila jejich důležitost pro rozvoj EBOP. Z historického hlediska se jako nejvýznamnější jeví mise Concordia.

Přiblížila jsem vývoj NATO od jeho založení až po ukončení studené války, která přinesla změnu jeho chápání a postavení v současnosti, ze kterého plyne nevyhnutelná potřeba transformace. Transformace by měla přinést novou schopnost, a to schopnost rychlé reakce na hrozby 21. století. Přiblížila jsem projekt Partnerství pro mír, který je velmi důležitý z hlediska udržování míru, ale i z hlediska spolupráce s Ruskem. Ukázala jsem také snahu České republiky začlenit se do NATO, účastnit se jejích misí a budovat síly rychlé reakce. I když to vzhledem zapojování se do bojových skupin EU není jednoduché.

Dále jsem se snažila vystihnout podstatu problému transatlantických vztahů, které se neustále mění. K mnohým změnám dochází také díky zapojování Ruska do evropské politiky. Problémem ale často zůstává, že Rusko chce neustále vystupovat jako velmoc. Jedním z velkých problémů, se kterým se potýká většina členských států NATO i EU je, že jsou členy obou organizací a jejich armáda nestačí na pokrytí potřeb obou organizací. Často jsou tak státy nuceny své síly rozdělit, nebo si vybrat, pro kterou organizaci je předurčí.

Z postoje jednotlivých států, většinou postkomunistických, lze vyčíst, že z těchto dvou organizací upřednostňují stále NATO, neboť v něm vidí svého ochránce, kterým NATO bylo po celou dobu existence Sovětského svazu a poté i po jeho pádu. Státy zatím plně nedůvěřují EBOP, protože existuje příliš krátkou dobu a ještě nemá tolik zkušeností jako NATO.

Práce ukázala, že EBOP ještě není schopna fungovat samostatně bez NATO, protože nemá dostatek prostředků pro řízení a kapacit na pokrytí jednotlivých misí. Ale také ukázala to, že tyto dvě organizace jsou schopné spolu spolupracovat a vzájemně se doplňovat, i když můžou zaujímat naprosto rozdílné stanovisko.

Použitá literatura

- [1] Ort, Alexandr a kolektiv: *Bezpečnost Evropy a České republiky*, Praha, 2005, ISBN 80-86419-81-9
- [2] Had, Miloslav, Pikna, Bohumil: *Druhý a třetí pilíř Evropské unie*, Praha, 2001, ISBN 80-86345-06-8
- [3] Odbor komunikační strategie MZV ČR: *Argumenty ke vstupu České republiky do Evropské unie*, 2003, příloha tisku Nový HLAS
- [4] König, Petr, Lacina, Lubor, Přenosil, Jan: *Učebnice evropské integrace*, Praha, 2006, ISBN 80-7364-022-8
- [5] Organizace severoatlantické smlouvy: *Příručka NATO*, Praha, 1999, ISBN 92-845-0119-9
- [6] Fidler, Jiří, Mareš, Petr: *Dějiny NATO*, Praha, Litomyšl, 1997, ISBN 80-7185-145-0
- [7] Fiala, Petr, Pitrová, Markéta: *Evropská unie*, Praha, 2003, ISBN 80-7325-015-2
- [8] Organizace severoatlantické smlouvy: *Příručka NATO (2001)* [online], dostupné z [www](http://www.nato.int) <www.nato.int>, citace: 13. 4. 2007
- [9] *Operace EBOP* [online], dostupné z [www](http://www.euractiv.cz/?a=link_sek&sid=62&pid=62) <http://www.euractiv.cz/?a=link_sek&sid=62&pid=62>, citace: 2. 2. 2007
- [11] *Aktuálně v unii* [online], dostupné z [www](http://www.eurobb.cz/CZ/aktualne-v-unii.html) <<http://www.eurobb.cz/CZ/aktualne-v-unii.html>> - aktualizace: 2006, citace: 2. 2. 2007
- [12] *Vývoj bezpečnostní a obranné dimenze Evropské unie v 90. letech* [online], dostupné z [www](http://www.amo.cz/cz/vyzkumne_centrum/publikace/index.php?ID=&IDp=67&tema=studie) <http://www.amo.cz/cz/vyzkumne_centrum/publikace/index.php?ID=&IDp=67&tema=studie> - aktualizace: 13. 11. 2003, citace: 7. 2. 2007
- [13] *Evropská unie a NATO* [online], dostupné z [www](http://www.euractiv.cz/se/84/Evropska-unie-a-NATO) <<http://www.euractiv.cz/se/84/Evropska-unie-a-NATO>> - citace: 7. 2. 2007
- [14] *Společná zahraniční a bezpečnostní politika* [online], dostupné z [www](http://cs.wikipedia.org/wiki/Spole%C4%8Dn%C3%A1_zahrani%C4%8Dn%C3%AD_a_bezpe%C4%8Dnostn%C3%AD_politika) <http://cs.wikipedia.org/wiki/Spole%C4%8Dn%C3%A1_zahrani%C4%8Dn%C3%AD_a_bezpe%C4%8Dnostn%C3%AD_politika> - aktualizace: 17. 10. 2005, citace: 7. 2. 2007

- [15] *Síly rychlé reakce* [online], dostupné z www
<http://www.natoaktual.cz/na_summit.asp?y=na_summit/nrf_main.htm> - citace: 5. 2. 2007
- [16] *Evropská bezpečnostní a obranná politika ve světle transatlantických vztahů* [online], dostupné z www <http://www.europeum.org/doc/arch_eur/LPachta_EBOP.pdf> - aktualizace: červen 2006, citace: 10. 4. 2007
- [17] *Vojenské záležitosti* [online], dostupné z www
<<http://www.nato.int/docu/review/2005/issue2/slovak/military.html>> - aktualizace: léto 2005, citace: 10. 4. 2007
- [18] *ESDP civilian, police and military operations since 2003* [online], dostupné z www
<<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/ESDPoperations.jpg>> - aktualizace: květen 2006, citace: 10. 4. 2007
- [19] *Evropská bezpečnostní strategie a její promítnutí do tvorby realizace české bezpečnostní politiky* [online], dostupné z www <<http://www.eurobb.cz/CZ/informacni-texty/evropska-bezpecnostni-strategie-a-ceska-bezpecnostni-politika.html>> - aktualizace: 2006, citace: 14. 2. 2007
- [20] *Společná zahraniční a bezpečnostní politika* [online], dostupné z www
<<http://www.sweb.cz/szbp/>> - citace: 14. 2. 2007
- [21] *Základní pojmy související s NATO* [online], dostupné z www
<http://www.tiscali.cz/nato/nato_center_slovni.539466.html> - citace: 27. 2. 2007
- [22] *Evropská bezpečnostní a obranná politika* [online], dostupné z www
<<http://www.euroskop.cz/47460/119175/clanek/spolecna-zahranicni-a-bezpecnostni-politika-szbp-/evropska-bezpecnostni-a-obranna-politika-ebop-/>> - citace: 27. 2. 2007
- [23] *Vývoj společné zahraniční a bezpečnostní politiky* [online], dostupné z www
<<http://www.e-polis.cz/view.php?id=93&catid=6>> - aktualizace: 2003 – 2006, citace: 2. 4. 2007
- [24] *NATO v 21. století* [online], dostupné z www <http://www.nato.int/docu/21-cent/21st_cz.pdf> - citace: 2. 4. 2007
- [25] *Průběh transformace NATO od Pražského summitu dosud a její perspektivy* [online], dostupné z www <<http://www.globalpolitics.cz/clanek/transformace-nato.html>> - aktualizace: 16. 3. 2004, citace: 2. 4. 2007
- [26] *Evropská unie a její bezpečnost* [online], dostupné z www
<http://www.iips.cz/upload/nebojte_se_v_eu/MPU_EU%20a%20jeji%20bezpecnost_blok.pdf> - citace: 5. 4. 2007

- [27] *Transformované NATO* [online], dostupné z [www <http://www.nato.int/docu/nato-trans/nato-trans-cz.pdf>](http://www.nato.int/docu/nato-trans/nato-trans-cz.pdf) - aktualizace: 2004, citace: 5. 4. 2007
- [28] *Partnerstvím k bezpečnosti* [online], dostupné z [www <http://www.nato.int/docu/sec-partnership/sec-partner-cze.pdf>](http://www.nato.int/docu/sec-partnership/sec-partner-cze.pdf) - aktualizace: 2005, citace: 5. 4. 2007
- [29] *Severoatlantická smlouva* [online], dostupné z [www <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=2411>](http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=2411) - citace: 8. 4. 2007
- [30] *Severoatlantická smlouva* [online], dostupné z [www <http://www.nato.cz/dokumenty/natosml.html>](http://www.nato.cz/dokumenty/natosml.html) - citace: 8. 4. 2007
- [31] *5 let ČR v NATO* [online], dostupné z [www <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3328>](http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3328) - aktualizace: 11. 3. 2004, citace: 8. 4. 2007
- [32] *Transformace vojenských schopností NATO* [online], dostupné z [www <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=8244>](http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=8244) - citace: 8. 4. 2007
- [33] *Základní fakta o NRF - otázky a odpovědi (Q a A)* [online], dostupné z [www <http://www.natoaktual.cz/na_summit.asp?y=na_summit/nrf_faq.htm>](http://www.natoaktual.cz/na_summit.asp?y=na_summit/nrf_faq.htm) - citace: 2. 4. 2007
- [34] *Společná zahraniční a bezpečnostní politika – Nástroje SZBP* [online], dostupné z [http://www.euroskop.cz/47460/119178/clanek/spolecna-zahranicni-a-bezpecnostni-politika-szbp-/nastroje-szbp/>](http://www.euroskop.cz/47460/119178/clanek/spolecna-zahranicni-a-bezpecnostni-politika-szbp-/nastroje-szbp/) - citace: 8. 4. 2007
- [35] *Společná zahraniční a bezpečnostní politika – Aktéři SZBP* [online], dostupné z [http://www.euroskop.cz/47460/119177/clanek/spolecna-zahranicni-a-bezpecnostni-politika-szbp-/akteri-szbp/>](http://www.euroskop.cz/47460/119177/clanek/spolecna-zahranicni-a-bezpecnostni-politika-szbp-/akteri-szbp/) - citace: 8. 4. 2007
- [36] *Koncept bojových uskupení Battlegroups* [online], dostupné z [www <http://www.eurobb.cz/CZ/aktualne-v-cesku/Prezentace_EU_BG.swf>](http://www.eurobb.cz/CZ/aktualne-v-cesku/Prezentace_EU_BG.swf) - citace: 6. 4. 2007
- [37] *Čeští vojáci jsou aktivně zapojeni do bojových skupin* [online], dostupné z [http://www.euroskop.cz/47657/119609/clanek/eurokuryr---eurozpravy-z-ceske-spravy-leden-unor-2006/cesti-vojaci-jsou-aktivne-zapojeni-do-bojovych-skupin-eu/>](http://www.euroskop.cz/47657/119609/clanek/eurokuryr---eurozpravy-z-ceske-spravy-leden-unor-2006/cesti-vojaci-jsou-aktivne-zapojeni-do-bojovych-skupin-eu/) - citace: 6. 4. 2007
- [38] *Rozhodovací orgány v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky* [online], dostupné z [www <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=2409>](http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=2409) - citace: 6. 4. 2007
- [39] *Mise EU a bojová uskupení EU: významný nástroj realizace bezpečnostní politiky EU* [online], dostupné z [www <http://www.eurobb.cz/documents/061110_prochazka_studie.pdf>](http://www.eurobb.cz/documents/061110_prochazka_studie.pdf) - citace: 6. 4. 2007
- [40] *Z NATO a Ruska jsou partneři* [online], dostupné z [www <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3328>](http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3328)

<http://zpravy.idnes.cz/zahranicni.asp?r=zahranicni&c=A020527_195455_zahranicni_kot&l=1&t=A020527_195455_zahranicni_kot&r2=zahranicni> - aktualizace: 28. 5. 2002, citace: 25. 4. 2007

[41] *Vztahy NATO – Rusko: nová kvalita* [online], dostupné z [www](http://www.blisty.cz/art/27509.html)

<<http://www.blisty.cz/art/27509.html>> - aktualizace: 14. 3. 2006, citace: 25. 4. 2007

[42] *Spolupráce NATO – Rusko v boji proti terorismu* [online], dostupné z [www](http://www.nato.int/docu/review/2005/issue3/czech/art2.html)

<<http://www.nato.int/docu/review/2005/issue3/czech/art2.html>> - citace: 25. 4. 2007

[43] *Vztahy NATO – Rusko se zhoršují* [online], dostupné z [www](http://www.natoaktual.cz/na_media.asp?r=na_media&c=A060927_141302_na_media_m02)

<http://www.natoaktual.cz/na_media.asp?r=na_media&c=A060927_141302_na_media_m02> - citace: 25. 4. 2007

Seznam obrázků

Obrázek 1: Znak EU	2
Obrázek 2: Znak NATO	18
Obrázek 3: Souhlasíte se členstvím ČR v NATO?	28
Obrázek 4: Civilní, policejní a vojenské operace v rámci EBOP od roku 2003.....	30

Seznam tabulek

Tabulka 1: Battle groups.....	15
Tabulka 2: Vyčleňování sil pro NATO - Pozemní síly	27
Tabulka 3: Vyčleňování sil pro NATO - Vzdušné síly	27
Tabulka 4: Souhlasíte se členstvím ČR v NATO?	28

Seznam příloh

Příloha č. 1 Preambule Smlouvy o EU

Příloha č. 2 Preambule Amsterodamské smlouvy

Příloha č. 3 Maastrichtský chrám EU

Příloha č. 1

Preambule Smlouvy o EU

„Jeho Veličenstvo král Belgie, Její Veličenstvo královna Dánska, prezident Spolkové republiky Německo, prezident Řecké republiky, Jeho Veličenstvo král Španělska, prezident Francouzské republiky, prezident Irska, prezident Italské republiky, Jeho královská Výsost velkovévoda Lucemburska, Její Veličenstvo královna Holandska, prezident Portugalské republiky, Její Veličenstvo královna Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku, rozhodnutí vstoupit do nové etapy procesu evropské integrace zahájené založením Evropských společenství, připomínající dějinný význam překonání rozdělení evropského kontinentu a potřebu vytvořit pevné základy podoby budoucí Evropy, potvrzující svou oddanost zásadám svobody, demokracie a úcty k lidským právům a základním svobodám a zásadám právního státu, přejíce si prohloubit solidaritu mezi svými národy při respektování jejich historie, kultury a tradic, přejíce si dále posílit demokratickou povahu a efektivní fungování orgánů, a umožnit jim tak v jednotném institucionálním rámci lépe plnit úkoly, jež jim jsou svěřeny, rozhodnutí dosáhnout posílení a konvergence svých hospodářství a zavést hospodářskou a měnovou unii, jež v souladu s ustanovením této smlouvy zahrnuje jednotnou a stabilní měnu, odhodlání podporovat hospodářský a sociální rozvoj svých národů v rámci dotvoření vnitřního trhu a posilování soudržnosti a ochrany životního prostředí a provádět politiku, která bude zajišťovat, že rozvoj hospodářské integrace bude provázen rozvojem ostatních oblastí, rozhodnutí zavést společné občanství pro státní příslušníky svých zemí, rozhodnutí provádět společnou zahraniční a bezpečnostní politiku včetně budoucího vymezení společné obranné politiky, která by v určitém okamžiku mohla vést ke společné obraně, a posilovat tak evropskou identitu a nezávislost v zájmu podpory míru, bezpečnosti a pokroku v Evropě a ve světě, potvrzující svůj cíl podporovat volný pohyb osob a zároveň zajišťovat bezpečnost a ochranu svého lidu tím, že do této smlouvy začlení ustanovení o spravedlnosti a vnitřních věcech, rozhodnutí pokračovat v procesu vytváření stále užšího svazku mezi národy Evropy, v němž jsou rozhodnutí přijímána co nejbližší občanům v souladu se zásadou subsidiarity, se zřetelem k dalším krokům, jež je třeba učinit v zájmu dosažení pokroku v evropské integraci, se rozhodli založit Evropskou unii.“ [4]

Příloha č. 2

Preambule Amsterodamské smlouvy

„Jeho veličenstvo král Belgie, Její Veličenstvo královna Dánska, prezident Spolkové republiky Německo, prezident Řecké republiky, Jeho Veličenstvo král Španělska, prezident Francouzské republiky, prezident Irska, prezident Italské republiky, Jeho královská Výsost velkovévoda Lucemburska, Její Veličenstvo královna Holandska, prezident Portugalské republiky, Její Veličenstvo královna Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, rozhodnutí pozvednout na novou úroveň procesy evropské integrace, zahájené ustavením Evropských společenství, připomínaje si historický význam překonání rozdělení evropského kontinentu a potřebu vytvořit pevné základy budování příští Evropy, potvrzující svou oddanost zásadám svobody, demokracie a úcty k lidským právům a základním svobodám a k právnímu státu, potvrzující oddanost základním sociálním právům, jak jsou vymezena v Evropské sociální chartě podepsané 18. října 1961 v Turíně a v Chartě základních sociálních práv pracovníků Společenství z roku 1989, přejíce si prohloubit solidaritu mezi svými národy při respektování jejich historie, kultury a tradic, přejíce si posílit demokratický charakter a účinné fungování orgánů, a umožnit jim tak lépe plnit úkoly, jež jim jsou v jednotném institucionálním rámci svěřeny, rozhodnutí dosáhnout posílení a sblížení svých ekonomik a zřídit hospodářskou a měnovou unii, která v souladu s ustanovením této smlouvy zahrne jednotnou a stabilní měnu, odhodláni napomáhat ekonomickému a sociálnímu pokroku svých národů při zohlednění zásady trvale udržitelného rozvoje a v rámci vnitřního trhu a posílení soudržnosti a ochrany životního prostředí a provádět politiky, které zabezpečují, že pokrok v hospodářské integraci bude provázen pokrokem v ostatních oblastech, rozhodnutí zavést občanství společné státním příslušníkům svých zemí, rozhodnutí uskutečňovat společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, jakož postupně vymezovat společnou obrannou politiku podle článku 17, která by mohla vést ke společné obraně, a posilovat tak evropskou identitu a nezávislost, a to v zájmu podpory míru, bezpečnosti a pokroku v Evropě a ve světě, potvrzující svůj cíl usnadnit pohyb osob při zajišťování bezpečnosti a ochrany svých národů začleněním ustanovení a justici a vnitřních věcech do této smlouvy, rozhodnutí pokračovat v procesu vytváření stále užšího svazku mezi národy Evropy, v němž se rozhoduje co nejbližší občanovi v souladu se zásadou subsidiarity, majíce na zřeteli další etapy, jichž je třeba dosáhnout v zájmu posílení evropské integrace, se rozhodli založit Evropskou unii... „[4]

Příloha č. 3

Maastrichtský chrám EU [4]

